

ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH za 2004 rok

(przyjęte Uchwałą nr 111/2005 Zarządu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 grudnia 2005 r. w sprawie przyjęcia „Sprawozdania z działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za 2004 rok” i zatwierdzone Uchwałą nr 2/XII/II/2006 Rady Nadzorczej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 stycznia 2006 r. w sprawie zatwierdzenia sprawozdania z wykonania planu finansowego, sprawozdania z działalności i sprawozdania finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za rok 2004)

Warszawa, 2005 r.

Spis treści

I. WSTĘP.....	4
II. OBSŁUGA UBEZPIECZONYCH, ŚWIADCZENIOBIORCÓW I PŁATNIKÓW SKŁADEK	5
1. Stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczeń społecznych.....	5
2. Ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz wypłata tych świadczeń	5
1) świadczenia emerytalno-rentowe	5
2) świadczenia krótkoterminowe.....	10
3) działania dotyczące Funduszu Alimentacyjnego w likwidacji	13
3. Świadczenia emerytalno-rentowe realizowane na podstawie umów międzynarodowych	14
4. Orzecznictwo lekarskie dla celów rentowych, prewencja rentowa i wypadkowa	19
5. Prowadzenie indywidualnych kont ubezpieczonych i kont płatników składek	22
6. Realizacja dochodów.....	23
7. Działania na rzecz poprawy jakości obsługi klientów.	29
III. DYSPONOWANIE ŚRODKAMI FINANSOWYMI FUNDUSZÓW UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH	31
1. Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (FUS)	31
1) przychody z tytułu składek.....	32
2) dotacje z budżetu.....	32
3) różne przychody	32
2. Koszty Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS).....	33
1) koszty świadczeń pieniężnych	34
2) emerytury i renty	34
3) zasiłki i pozostałe świadczenia.....	35
4) koszty bieżące	35
5) koszty obsługi kredytów.....	36
6) odpis na działalność Zakładu	36
7) odpis aktualizujący należności i rezerwy	36
3. Wynik finansowy	36
4. Fundusz Rezerwy Demograficznej (FRD).....	37

IV. REALIZACJA ZADAŃ ZLECONYCH ZAKŁADOWI	38
1. Przyznawanie i wypłacanie zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz rozliczanie zasiłków wypłaconych przez pracodawców i powiatowe urzędy pracy w ciężar składek na ubezpieczenia społeczne	38
2. Pobór składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.....	39
3. Pobór składek na ubezpieczenie zdrowotne.....	39
4. Przekazywanie składek do otwartych funduszy emerytalnych	40
5. Podatek dochodowy od osób fizycznych	40
6. Świadczenia i zasiłki przedemerytalne	40
7. Przyznawanie i wypłata rent socjalnych	41
V. FUNKCJONOWANIE ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH JAKO INSTYTUCJI	42
1. Organizacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	42
2. Sytuacja finansowa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)	43
3. Zarządzanie zasobami ludzkimi	44
4. Zasoby materialne i działalność inwestycyjna	45
5. Systemy informatyczne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.....	49
1) działania o charakterze normatywno- organizacyjnym:.....	49
2) wykonywanie umowy z Generalnym Realizatorem Inwestycji.....	50
3) inne działania związane z realizacją i funkcjonowaniem KSI ZUS.....	50
4) funkcjonowanie pozostałych systemów informatycznych wspomagających wykonanie zadań	52
6. Działania kontrolne	53
7. Badania i analizy statystyczne.....	59
8. Popularyzacja wiedzy z zakresu ubezpieczeń społecznych	60
9. Współpraca międzynarodowa	61

I. WSTĘP

Sprawozdanie zawiera opis działań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w 2004 r. w ramach podstawowych obszarów działalności, wyniki finansowe w tym zakresie oraz opis funkcjonowania Zakładu jako instytucji.

W części II sprawozdania przedstawiono realizację zadań z zakresu obsługi ubezpieczonych, świadczeniobiorców i płatników składek, w części III – zadania związane z dysponowaniem środkami finansowymi Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Rezerwy Demograficznej, w tym dane dotyczące przychodów, kosztów i wyniku finansowego FUS oraz informację o gospodarowaniu środkami FRD, w części IV – realizację zadań zleconych Zakładowi do realizacji. Część V odnosi się do funkcjonowania Zakładu jako instytucji i przedstawia m.in. organizację ZUS, sytuację kadrową, finansowanie działalności Zakładu, działalność inwestycyjną, funkcjonowanie systemów informatycznych wspomagających wykonywanie zadań, działania kontrolne.

W 2004 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych realizował ustawowe zadania zgodnie z przyjętą przez Zarząd ZUS Strategią ZUS na lata 2004 – 2005.

Podobnie jak w latach ubiegłych, w 2004 r. Zakład koncentrował swoje działania na zapewnieniu sprawnej obsługi ubezpieczonych, płatników składek i świadczeniobiorców oraz na prowadzeniu racjonalnej gospodarki finansowej.

Do najważniejszych nowych zadań, które były realizowane w 2004 r. należały:

- zadania wynikające z konieczności koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w związku z przystąpieniem – od 1 maja 2004 r. – Polski do Unii Europejskiej,
- zadania związane z wdrożeniem w życie nowego systemu świadczeń rodzinnych i z likwidacją Funduszu Alimentacyjnego,
- zadania związane z przyznawaniem i wypłatą świadczeń i zasiłków przedemerytalnych,
- zadania mające na celu przygotowanie Zakładu do wdrożenia z dniem 1 stycznia 2005 r. dwuinstancyjności postępowania orzeczniczego,
- zadania związane z przygotowaniem reorganizacji sieci terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu.

II. OBSŁUGA UBEZPIECZONYCH, ŚWIADCZENIOBIORCÓW I PŁATNIKÓW SKŁADEK

1. Stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczeń społecznych

W 2004 r. w terenowych jednostkach organizacyjnych Zakładu:

- wydano 18, 2 tys. decyzji dotyczących podlegania ubezpieczeniom społecznym i decyzji o podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne,
- wydano 247, 4 tys. zaświadczeń dotyczących danych zgromadzonych na koncie ubezpieczonego dla sądów, prokuratorów, organów kontroli skarbowej, organów podatkowych, komorników sądowych, ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz Komisji Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych,
- dokonano 2 464, 5 tys. potwierdzeń okresów ubezpieczenia dla celów świadczeń długoterminowych z FUS, świadczeń krótkoterminowych, kapitału początkowego oraz na wnioski ubezpieczonego,
- wystawiono 69, 8 tys. formularzy E 101- zaświadczeń dotyczących ustawodawstwa właściwego, potwierdzających któremu ustawodawstwu podlega pracownik najemny albo osoba prowadząca działalność na własny rachunek w okresie przejściowego wykonywania pracy na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej oraz 2,8 tys. zaświadczeń o zastosowaniu ustawodawstwa polskiego w zakresie zabezpieczenia społecznego – W/NOR dla osób zatrudnionych na statkach pływających pod banderą norweską zarejestrowanych w NIS.

2. Ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz wypłata tych świadczeń

1) świadczenia emerytalno-rentowe

W 2004 r. oddziały ZUS wypłacały świadczenia emerytalno – rentowe dla ok. 7,2 mln osób.

Strukturę wypłacanych świadczeń emerytalno-rentowych z FUS w 2004 r. w porównaniu do 2003 r. obrazuje poniższa tabela:

Stan na	Wyszczególnienie	Liczba świadczeń z FUS*)
31.12.2003 r.	Ogółem,	7 347 031
	z tego:	
	Emerytury**)	3 864 012
	Renty z tytułu niezdolności do pracy	2 218 327
	Renty rodzinne	1 264 692
31.12.2004 r.	Ogółem,	7 396 977
	z tego:	
	Emerytury**)	4 070 424
	Renty z tytułu niezdolności do pracy	2 053 720
	Renty rodzinne	1 272 833

*) Łącznie ze świadczeniami zbiegowymi wypadkowymi MON, MSWiA i MS finansowanymi z FUS, ale bez emerytur i rent realizowanych na mocy umów międzynarodowych oraz bez emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego.

***) Łącznie z emeryturami pobieranymi w zbiegu.

Ponadto w 2004 r. oddziały Zakładu obsługiwały łącznie około 230,0 tys. emerytur i rent zbiegających się ze świadczeniami przyznanymi przez inne organy rentowe i wypłacanymi przez te organy, a mianowicie: Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Wojskowe Biuro Emerytalne, Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Biuro Emerytalne Służby Więziennej.

W roku 2004 wpłynęło łącznie do oddziałów ok. 4 mln wniosków o świadczenia emerytalno-rentowe, w tym:

- 642,7 tys. wniosków pierwszorazowych,
- 3 347,3 tys. wniosków zamiennych.

W 2004 r. oddziały wydały 4 047, 4 tys. decyzji emerytalno-rentowych, w tym:

- 657,8 tys. decyzji pierwszorazowych,
- 3 389,6 tys. decyzji zamiennych.

Strukturę wydanych decyzji w sprawach wniosków o przyznanie po raz pierwszy emerytury lub renty obrazuje poniższa tabela:

Decyzje i umorzenia w sprawach wniosków pierwszorazowych o emerytury i renty w 2004 r.					
Wyszczególnienie	Decyzje i umorzenia ogółem	Decyzje			Wnioski umorzone
		Razem	Przyznające emerytury i renty	Odmowne	
Ogółem	666 921	657 781	521 041	136 740	9 140
Emerytury	412 554	408 080	353 134	54 946	4 474
Renty z tytułu niezdolności do pracy	142 610	139 619	68 532	71 087	2 991
Renty rodzinne	111 757	110 082	99 375	10 707	1 675

W porównaniu z 2003 rokiem nastąpił wzrost ogółu załatwionych spraw emerytalno-rentowych o 1,2%.

Oprócz decyzji w sprawach przyznania emerytury lub renty albo zmiany wysokości świadczeń w roku 2004 oddziały ZUS wydały 835,0 tys. decyzji w sprawach załatwionych z urzędu oraz 580,2 tys. decyzji o przyznaniu świadczeń i zasiłków przedemerytalnych.

Ponadto wydano 7 537,2 tys. decyzji o waloryzacji emerytur i rent i podwyżek dla inwalidów wojennych (waloryzacja tych świadczeń realizowana była w marcu 2004 r.).

Kwoty dodatków do emerytur i rent: pielęgnacyjnego, dla sieroty zupełnej, za tajne nauczanie, maksymalnego świadczenia pieniężnego dla byłych żołnierzy górników, świadczenia w wysokości dodatku kombatanckiego, świadczenia pieniężnego przysługującego osobom deportowanym w maksymalnej wysokości oraz zasiłku pielęgnacyjnego, ustalone były od dnia 1 marca 2004 r. poprzez pomnożenie kwot dodatków, świadczeń i zasiłku w wysokości obowiązującej od dnia 1 czerwca 2003 r. przez wskaźnik waloryzacji.

Podwyższeniu od dnia 1 marca 2004 r. według odrębnych zasad określonych dla inwalidów wojennych i wojskowych, a także rent rodzinnych po tych inwalidach podlegały te renty, których podstawa wymiaru ustalona na dzień 29 lutego 2004 r. była niższa niż kwota 1424,64 zł.

Łącznie w pionie emerytalno-rentowym wydano 13 875,6 tys. decyzji.

Ponadto realizowano następujące zadania i wdrażano nowe przepisy lub zmiany w dotychczas obowiązujących:

- 1) rozliczano zaliczki na podatek dochodowy osób fizycznych potrącone z emerytur i rent w 2003 r.; niezależnie od zadań związanych z poborem zaliczek na podatek z bieżąco wypłacanych emerytur i rent dokonano rocznego rozliczenia podatku od emerytur i rent wypłaconych w 2003 r. oraz sporządzono dla emerytów i rencistów informację podatkową o łącznej kwocie dochodów ze świadczeń i o łącznej kwocie potrąconych od nich zaliczek na podatek i składek na ubezpieczenie zdrowotne podlegających odliczeniu od zaliczki na podatek.
Informacje podatkowe za 2003 r. zostały przesłane do świadczeniobiorców w terminie do końca stycznia 2004 r., natomiast rozliczenie roczne podatku za 2003 r. do końca lutego 2004 r. łącznie dla ponad 7,7 mln świadczeniobiorców.
- 2) ustalono kapitał początkowy; (od 1 stycznia 2004 r. do 31 grudnia 2004 r. wydano i przekazano zainteresowanym 1 144 tys. decyzji) oraz przyjęto 1 727 tys. wniosków o ustalenie kapitału początkowego,
- 3) ustalono uprawnienia do zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych oraz wydawano decyzje w sprawie przyznania zasiłków oraz ich wypłaty; ustalono uprawnienia do zasiłków rodzinnych dla ok. 359,0 tys. osób pobierających emerytury i renty, a także członków ich rodzin, natomiast uprawnienia do zasiłków pielęgnacyjnych wypłacanych przy emeryturach i rentach dla 251,3 tys. osób,
- 4) rozliczano świadczenia osób, które w 2003 r. osiągały dochody powodujące zawieszenie prawa do emerytury lub renty bądź zmniejszenie ich wysokości; rozliczenia dokonano w stosunku do 30,6 tys. świadczeniobiorców,
- 5) potrącano składki na powszechne ubezpieczenie zdrowotne emerytów i rencistów, osób pobierających świadczenia i zasiłki przedemerytalne,
- 6) wypłacano płatne kwartalnie świadczenia pieniężne dla 2 707 osób deportowanych,
- 7) wypłacano płatne kwartalnie świadczenia w wysokości dodatku kombatanckiego dla 1 155 osób,
- 8) wypłacano płatne kwartalnie ryczałty energetyczne dla 2 065 osób,
- 9) wypłacano należności w wysokości zniżki w opłacaniu składki na obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej lub składki na dobrowolne ubezpieczenie auto casco; (od 1 stycznia do 31 grudnia 2004 r. wydano 7,7 tys. decyzji),
- 10) obsługiwano reklamacje w sprawie wypłaty rekompensat,
- 11) przyznawano i wypłacano renty socjalne,

- 12) wydawano decyzje o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych i ich wysokości, w tym zasiłku rodzinnego, dodatku do tego zasiłku, zasiłku pielęgnacyjnego dla świadczeniobiorcy lub dla członka jego rodziny, jednorazowego dodatku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego,
- 13) ustalano na wniosek pracodawcy okres brakujący do nabycia uprawnień do emerytury górniczej dla potrzeb przyznania przez pracodawcę świadczenia górniczego i wydawania zaświadczeń potwierdzających te okoliczności,
- 14) przejęto od powiatowych urzędów pracy – z dniem 1 sierpnia 2004 r. zadania związane z przyznawaniem i wypłatą świadczeń przedemerytalnych oraz wypłatą zasiłków przedemerytalnych,
- 15) wprowadzono nowe zasady wypłaty dodatku pielęgnacyjnego emerytom i rencistom przebywającym w domach pomocy społecznej, skierowanym do tych domów po dniu 31 grudnia 2003 r.,
- 16) wydawano nowe książki inwalidy wojennego/wojskowego dla inwalidów wojennych (poprzednio wydane książki dla tych inwalidów zachowały ważność do dnia 16 listopada 2004 r.).

Ponadto w wyniku zmian przepisów oddziały ZUS zostały zobowiązane m.in. do uwzględnienia okresu pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy przy ustalaniu uprawnień do emerytury, wprowadzenia nowej zasady ustalania uprawnień do tzw. wcześniejszej emerytury oraz obliczania wysokości emerytury dla osoby uprawnionej wcześniej do renty z tytułu niezdolności do pracy lub emerytury, a także do uwzględnienia niektórych okresów nieskładkowych – bez ograniczenia do 1/3 okresów składkowych oraz do stosowania odmiennej zasady ustalania podstawy wymiaru dla ubezpieczonych urodzonych przed dniem 31 grudnia 1968 r., którzy nie mają 10 lat ubezpieczenia z powodu nauki w szkole wyższej przy ustalaniu kapitału początkowego.

W wyniku opracowania stosownych wniosków, Prezes ZUS podjął decyzje o przyznaniu lub odmowie świadczenia wyjątkowego dla 8 925 osób, z tego:

- decyzji pozytywnych – 1961 (w tym 622 decyzje dla 100-latków),
- decyzji negatywnych – 6964.

W porównaniu do 2003 r. nastąpił wzrost liczby wniosków o przyznanie świadczenia w drodze wyjątku o 556 (tj. o 6,6%).

2) świadczenia krótkoterminowe

W 2004 r. wdrożono :

- przepisy ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, wprowadzającej od 1 maja 2004 r. nowy system świadczeń rodzinnych oraz nowelizacje tej ustawy: z dnia 12 marca i z dnia 30 lipca 2004 r.,
- przepisy ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw, zmieniającą zasady ubezpieczenia osób prowadzących działalność rolniczą i posiadających gospodarstwo rolne o powierzchni ponad 1 ha oraz zasady wypłaty świadczeń w razie choroby i macierzyństwa dla tej grupy ubezpieczonych,
- przepisy ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, nowelizującą: ustawę z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
- rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 kwietnia 2004 r. w sprawie trybu przekazywania dokumentacji dotyczącej nienależnie pobranych zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz świadczeń rodzinnych.

W pionie świadczeń krótkoterminowych w 2004 r. przeprowadzono:

- akcję przekazania świadczeniobiorcom informacji o dochodach oraz pobranych zaliczkach na podatek dochodowy w 2003 r. Akcją objęto 768,2 tys. świadczeniobiorców pobierających świadczenia w razie choroby i macierzyństwa; był to wzrost w stosunku do 2002 r. o 3,5%. W związku z likwidacją Funduszu Alimentacyjnego z dniem 1 maja 2004 r. sporządzono dla uprawnionych będących w stosunku do zobowiązanego do alimentów małżonkiem albo byłym małżonkiem lub rodzicem oraz dla urzędów skarbowych – informacje o wysokości świadczeń z tego Funduszu na druku PIT-8C, wypłaconych około 2 tys. osób za okres od 1 stycznia 2004 r. do 30 kwietnia 2004 r.,
- akcję przedłużenia okresu wypłaty zasiłków rodzinnych i wychowawczych oraz do świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego na okres od 1 stycznia do 30 kwietnia 2004 r.; w sprawie zasiłków rodzinnych – wydano decyzje dla ok. 260 tys. osób, a w sprawie zasiłków wychowawczych – dla ok. 90 tys. osób. Na ten okres przedłużono także wypłatę świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego dla ok. 470 tys. osób pobierających świadczenia,

- akcję związaną z wdrożeniem w życie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, w tym związaną z likwidacją od 1 maja 2004 r. Funduszu Alimentacyjnego. Przeprowadzono szeroką akcję informacyjną, przekazując ulotki informacyjne do świadczeniobiorców Funduszu Alimentacyjnego, osób pobierających z ZUS zasiłki wychowawcze, pracowników zatrudnionych u pracodawców zatrudniających nie więcej niż 4 pracowników, którym ZUS wypłacał do 30 kwietnia 2004 r. zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne. Opracowano i skierowano do oddziałów ZUS komentarz i wyjaśnienia do ustawy. Oddziały ZUS otrzymały również szczegółowe wytyczne dotyczące trybu przekazywania dokumentacji dotyczącej nienależnie pobranych zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz świadczeń rodzinnych,
- akcję potwierdzania okresu pobierania zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa dla wydziałów kapitału początkowego, wydziałów emerytur i rent oraz wydziałów realizacji dochodów; wydziały zasiłków rozpatrzyły w 2004 r. 991, 6 tys. tych spraw (w stosunku do 2003 r. nastąpił wzrost liczby wydawanych zaświadczeń o 31,4%),
- akcję ubezpieczenia osób pobierających zasiłki wychowawcze i zasiłki macierzyńskie. W okresie od 1 grudnia 2003 r. do 30 listopada 2004 r. sporządzając raporty miesięczne za osoby pobierające zasiłki wychowawcze oraz zasiłki macierzyńskie i zasiłki w wysokości zasiłku macierzyńskiego, a także raporty korygujące wystawione w 2004 r. dla 4 211,2 tys. osób (tj. o 81,8 % więcej niż w 2003 r.), w tym: 2 857,0 tys. raportów za osoby pobierające zasiłki wychowawcze oraz 1 354,3 tys. raportów za osoby pobierające zasiłki macierzyńskie i zasiłki w wysokości zasiłków macierzyńskich.

W 2004 r. załatwiono w ZUS ponad 137 tys. indywidualnych spraw z zakresu wykładni przepisów zasiłkowych, które wpłynęły od ubezpieczonych i płatników składek. Z tej liczby spraw – 25,6 tys. (tj. 18,7%) zostało zakończonych wydaniem stosownych decyzji. Natomiast w zakresie ustalania uprawnień do świadczeń krótkoterminowych, wysokości i ich wypłaty wydano ponad 618, 9 tys. decyzji, co stanowi spadek w stosunku do 2003 r. o 30,5%.

W 2004 r. komórki świadczeń krótkoterminowych, rozpatrując sprawy świadczeń rehabilitacyjnych wydały 54,2 tys. decyzji w sprawach tych świadczeń, w tym 47,3 tys. decyzji przyznających. Natomiast załatwiając sprawy przedłużeń okresu zasiłkowego wydano 45, 9 tys. decyzji odmawiających tego prawa.

W okresie sprawozdawczym zrealizowano 5,7 mln wypłat zasiłków i po raz pierwszy odnotowano taki spadek liczby wypłat (o ok. 30 % w stosunku do 2003 r.). Zasadniczy wpływ na spadek liczby wypłat miała wprowadzona od 1 maja 2004 r. reforma systemu świadczeń rodzinnych, ponieważ część wypłat tych świadczeń realizowana dotychczas w oddziałach ZUS została podjęta przez organ właściwy.

W 2004 r. zarejestrowano do realizacji wypłat zasiłków – ponad 3,8 mln zwolnień lekarskich, co stanowi spadek w stosunku do 2003 r. o 3,0%

Mimo dużej liczby wpływających zwolnień lekarskich oraz trudności w uzyskiwaniu informacji o przebiegu ubezpieczenia osób występujących o przyznanie i wypłatę zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, oddziały ZUS utrzymywały wysoki wskaźnik terminowości wypłat, tj. 98,3 % (o 0,9 % wyższy niż w 2003 r.).

Realizację wypłat własnych zasiłków chorobowych i opiekuńczych w poszczególnych kwartałach 2004 r. obrazuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Ogółem (w tys.)	W tym zrealizowano w kwartale (w tys.)			
		I	II	III	IV
Zarejestrowano zwolnień	3 816,4	1 110,9	902,9	868,2	944,3
Zwolnień niezadowolonych z poprzednich okresów	107,9	107,9	62,7	47,4	33,1
Zwolnień zadowolonych	3 857,3	1 146,1	918,2	882,6	910,4
Wskaźnik liczby spraw zadowolonych	98,3	89,6	95,1	96,4	93,1

W 2004 r. w wyniku przeprowadzonych kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy z powodu choroby lub konieczności sprawowania przez ubezpieczonego opieki nad chorym członkiem rodziny – ponad 2,4 tys. osób zostało pozbawionych prawa do zasiłku chorobowego, opiekuńczego lub świadczenia rehabilitacyjnego (z tego ponad 1,6 tys. osób prowadzących pozarolniczą działalność), co stanowi wzrost w stosunku do 2003 r. o 7,0 %.

W wyniku kontroli orzekania o czasowej niezdolności do pracy wykonywanej przez lekarzy orzeczników ZUS zakwestionowano 33,4 tys. orzeczeń obejmujących 192,9 tys. dni, z tego prawa do zasiłku chorobowego pozbawiono za 184,3 tys. dni na kwotę 6 335,9 tys. zł. W związku z tym oddziały ZUS wydały 38,5 tys. decyzji o skróceniu orzeczonej niezdolności do pracy. W 33,6 tys. przypadkach (co stanowi 23,9 % rozpatrywanych wniosków) lekarze

orzecznicy ZUS orzekli o braku celowości przedłużenia okresu zasiłkowego na skutek czego zostały wydane stosowne decyzje.

Z powodu niedostarczenia zwolnienia lekarskiego w ciągu 7 dni od daty jego otrzymania, obniżono zasiłki o 25 % w stosunku do:

- 176,7 tys. zasiłków chorobowych za 895,3 tys. dni na kwotę 7 028 tys. zł,
- 1,1 tys. zasiłków opiekuńczych za 3,6 tys. dni na kwotę 25,5 tys. zł.

W wyniku wprowadzenia w życie ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz niektórych innych ustaw, nowelizującą ustawę z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (wprowadzającą zmiany od 1 lipca 2004 r.) - ograniczono wysokość podstawy wymiaru zasiłków chorobowych i świadczenia rehabilitacyjnego przysługujących za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego do 200%, a od 1 lipca 2004 r. do 100% przeciętnego wynagrodzenia w stosunku do:

- 44,3 tys. wypłat zasiłków chorobowych za 692,2 tys. dni na kwotę 40 422,7 tys. zł,
- 4,3 tys. wypłat świadczenia rehabilitacyjnego za 128,5 tys. dni na kwotę 6 061,0 tys. zł.

3) działania dotyczące Funduszu Alimentacyjnego w likwidacji

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych – od 1 maja 2004 r. Fundusz Alimentacyjny postawiony został w stan likwidacji. W ramach likwidacji Zakład prowadził działalność w zakresie spraw powstałych do 30 kwietnia 2004 r., tj. związanych m.in. z: wypłatą świadczeń alimentacyjnych, do których prawo powstało do dnia wejścia w życie ustawy, dochodzeniem bezpodstawnie pobranych świadczeń, a także egzekucją należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu.

W okresie od stycznia do kwietnia 2004 r. do oddziałów ZUS wpłynęło 14,3 tys. wniosków o ustalenie prawa do świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego. Natomiast w maju 2004 r. komornicy sądowi prowadzący egzekucję alimentów przekazali do oddziałów ZUS 856 wniosków, złożonych u nich do końca kwietnia 2004 r.

Świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego przyznano 13,1 tys. wnioskodawców, co stanowi 86,6 % ogółu rozpatrzonych wniosków. Odmówiono prawa do świadczeń ponad 2,0 tys. wnioskodawców (tj. 13,4%).

Na koniec kwietnia 2004 r. liczba uprawnionych do świadczeń wyniosła – 510,4 tys., a liczba świadczeniobiorców - 350,4 tys. W okresie od stycznia do kwietnia 2004 r. przeciętna wysokość świadczenia na jedną uprawnioną osobę wyniosła 245,22 zł. Kwota wypłaconych świadczeń należnych za okres od 1 stycznia do 30 kwietnia 2004 r. wyniosła 561,7 mln zł, z tego do 30 kwietnia 2004 r. wypłacono 558,3 mln zł. Natomiast od maja do grudnia 2004 r. wypłacono świadczenia w kwocie 3,4 mln zł m.in. osobom uprawnionym do alimentów, które do końca kwietnia 2004 r. złożyły do komornika sądowego wnioski o ustalenie prawa do świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego, albo osobom, które dostarczyły niezbędne dokumenty.

3. Świadczenia emerytalno-rentowe realizowane na podstawie umów międzynarodowych

W 2004 roku zadania Zakładu wynikające z umów międzynarodowych o zabezpieczeniu społecznym – w sferze świadczeń emerytalno – rentowych uległy znacznemu rozszerzeniu w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej i koniecznością realizacji od 1 maja 2004 r. - Rozporządzeń Rady (EWG) Nr 1408/71 i Nr 574/72 dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Wyznaczone przez Prezesa Zakładu jednostki organizacyjne ZUS realizujące umowy międzynarodowe funkcjonujące w Oddziałach ZUS w: Łodzi, Nowym Sączu, Opolu, Szczecinie, Tarnowie i I Warszawie od 1 maja 2004 roku załatwiały sprawy emerytalno – rentowe osób posiadających okresy ubezpieczenia przebyte w państwach członkowskich UE/EOG i innych państwach umownych prowadząc postępowanie międzynarodowe w ścisłej współpracy z instytucjami ubezpieczeniowymi:

- 24 państw członkowskich UE (Austrii, Belgii, Cypru, Czech, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Litwy, Luksemburga, Łotwy, Malty, Niemiec, Portugalii, Słowacji, Słowenii, Szwecji, Węgier, Włoch i Wielkiej Brytanii),
- 3 państw EOG (Lichtensteinu, Islandii, Norwegii),

- 5 państw umownych „pozaunijnych” (Bułgarii, Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Macedonii, Serbii i Czarnogóry).

Do wymienionych jednostek ZUS w 2004 r. wpłynęło łącznie 19 121 wniosków o świadczenia emerytalno-rentowe, podlegające koordynacji, w tym od 1 maja 11 693 wnioski na podstawie Rozporządzeń Wspólnotowych, co stanowiło 61,1 % ogółu wniosków.

Liczba wniosków otrzymanych w 2004 r. w porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosła o 6 852 tj. o 55,8%.

W ramach wniosków zgłoszonych po 1 maja 2004 r. na podstawie Rozporządzeń Wspólnotowych:

- 5 794 wnioski wpłynęły od osób zamieszkałych w państwach UE/EOG – głównie w Niemczech (2 569), Francji (1 214), Szwecji (590) i Austrii (388).

W tej grupie najwięcej, bo 5 268 wniosków (81,8%), dotyczyło ustalenia prawa do polskich świadczeń oraz ich transferu do państwa zamieszkania, a 434 wnioski (7,3%) dotyczyło przeliczenia świadczeń wcześniej przyznanych na podstawie umów bilateralnych w związku z możliwością ich podwyższenia na podstawie przepisów Rozporządzeń Wspólnotowych,

- 5 899 wniosków wpłynęło od osób zamieszkałych w Polsce lub w państwie „trzecim” – posiadających okresy ubezpieczenia w Polsce oraz w państwach członkowskich UE/EOG; głównie przebyte w Niemczech (2 503), Czechach (1 616), Austrii (488), Francji (445). W tej grupie 2 405 wniosków (42,4%) dotyczyło przyznania polskich oraz zagranicznych świadczeń (za łączone okresy ubezpieczenia przebyte w Polsce i państwach członkowskich UE/EOG); 1 982 wnioski (33,6%) dotyczyły wyłącznie świadczeń zagranicznych, a 577 wniosków (9,8%) dotyczyło przeliczenia polskich emerytur i rent przyznanych wcześniej na podstawie umów bilateralnych, w związku z możliwością ich podwyższenia na podstawie przepisów Rozporządzeń Wspólnotowych.

Najwięcej, bo 5 027 wniosków tj. ok. 43 % wszystkich wniosków o świadczenia podlegające koordynacji wspólnotowej otrzymał Oddział w Opolu.

Poza wnioskami do JRUM wpłynęło:

- ponad 1 000 wniosków o kapitał początkowy od osób posiadających okresy ubezpieczenia w państwach członkowskich UE/EOG,
- 75 900 korespondencji (pism, formularzy i innych dokumentów) od osób zainteresowanych świadczeniami emerytalno-rentowymi podlegającymi koordynacji oraz

od instytucji zagranicznych współpracujących z Zakładem przy rozpatrywaniu takich wniosków.

W 2004 roku JRUM-y realizowały następujące zadania:

1) skompletowały dokumentację niezbędną do rozpatrzenia 11,2 tys. wniosków o świadczenia emerytalno - rentowe podlegające koordynacji; z tego 6,7 tys. o polskie emerytury i renty i 4,5 tys. o świadczenia zagraniczne z państw członkowskich UE/EOG i innych państw umownych; w stosunku do 2003 roku nastąpił wzrost skompletowanych wniosków o ok. 10%,

2) wydały 19,7 tys. decyzji dotyczących polskich emerytur i rent (pierwszorazowych, zamiennych i odmownych) – o 16,6% więcej niż w 2003 roku- z tego: 6,1 tys. - osobom zamieszkałym za granicą i 13,6 tys. - osobom zamieszkałym w Polsce.

Od decyzji wydanych przez JRUM wpłynęło 478 odwołań do sądu (2,4% wydanych decyzji).

Do sądu przekazano 378 spraw (1,9% wydanych decyzji). Sądy wydały 526 orzeczeń, w tym 127 zmieniających decyzję ZUS (tj. 24,1% orzeczeń ogółem i 0,64 % wydanych decyzji).

Większość orzeczeń zmieniających decyzje JRUM dotyczyła ustalenia prawa do rent z tytułu niezdolności do pracy. Sądy dopuszczając nowe dowody z opinii biegłych sądowych często w sposób odmienny niż lekarz orzecznik ZUS oceniali niezdolność do pracy skutkującą przyznaniem prawa do renty,

3) transferowały polskie emerytury i renty dla 18,8 tys. osób zamieszkałych w państwach członkowskich UE/EOG i innych państwach umownych; głównie w Niemczech (7,2 tys.), Francji (3,3 tys.), Republice Czeskiej (3,0 tys.) - na kwotę 166.507,4 tys. zł.

Wzrost liczby wypłat w stosunku do 2003 r. wyniósł 2,2% a wzrost kwoty wypłat o 4,5 %,

4) realizowały wypłaty polskich emerytur i rent dla 13,4 tys. osób zamieszkałych w Polsce (uprawnionych równocześnie do świadczeń zagranicznych z państw członkowskich UE/EOG i innych państw umownych) na kwotę 122.946,5 tys. zł.

W stosunku do roku ubiegłego liczba wypłat wzrosła o 4,7%, a kwota wypłat o 9,9%.

Zdecydowanie wyższe wskaźniki wzrostu kwot wypłat niż wzrostu liczby polskich świadczeń realizowanych przez JRUM-y wynikają z zastąpienia od 1 maja 2004 r. umów bilateralnych łączących Polskę z Czechami, Słowacją, Słowenią i Węgrami przepisami Rozporządzeń Wspólnotowych, które znosząc zasadę „obligatoryjności cząstkowania” umożliwiły przyznanie polskich świadczeń w wysokościach pełnych a nie proporcjonalnych, osobom które spełniają

warunki do przyznania polskich świadczeń, niezależnie od posiadania zagranicznych okresów ubezpieczenia przebytych w państwach członkowskich UE/EOG,

- 5) pośredniczyły w przekazywaniu 10,7 tys. świadczeń zagranicznych osobom zamieszkałym w Polsce emitując zlecenia dewizowe ZUS do realizacji wypłat tych świadczeń w bankach; w tym – ok. 6,8 tys. świadczeń niemieckich, przekazywanych przez Urzędy zaopatrzeń dla ofiar wojny oraz 1,4 tys. francuskich rent z ubezpieczenia dodatkowego.

Liczba świadczeń zagranicznych przekazywanych za pośrednictwem Zakładu zmalała w stosunku do roku ubiegłego o 1,7 tys. tj. o 13,7% z uwagi na wprowadzenie od 1 października 2004 r. bezpośrednich transferów świadczeń belgijskich i słowackich dla osób uprawnionych zamieszkałych w Polsce - drogą bankową i pocztową.

Wynikało to z działań podjętych przez Zakład, które zmierzały do rezygnacji z pośrednictwa w przekazywaniu świadczeń zagranicznych osobom zamieszkałym w Polsce z uwagi na wysokie koszty obsługi tych świadczeń ponoszone ze środków ZUS. W końcu roku 2004 Zakład pośredniczył jedynie w wypłatach świadczeń zagranicznych realizowanych na podstawie umów bilateralnych z państwami „pozaunijnymi” oraz na podstawie „własnych” umów zawartych z niektórymi zagranicznymi instytucjami opartych na zasadach odpłatności za pośrednictwo, które zapewniają pokrycie poniesionych przez ZUS kosztów,

- 6) kontynuowały wypłaty uzupełnień z FUS przyznanych wcześniej niektórym rencistom zagranicznym zamieszkałym w Polsce, otrzymującym świadczenia zagraniczne w wysokościach niższych od najniższej kwoty emerytury - renty polskiej. Dotyczy to 300 osób uprawnionych do świadczeń przyznanych przez instytucje ubezpieczeniowe z b.ZSRR, b.Jugosławii i b.Czechosłowacji,
- 7) dokonały waloryzacji polskich emerytur i rent od 1 marca 2004 r. osobom zamieszkałym za granicą i w kraju, którzy otrzymują świadczenia podlegające koordynacji oraz wdrożyły zmiany polskich przepisów emerytalno-rentowych obowiązujące od 1 lipca w zakresie ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent oraz kapitału początkowego dla osób posiadających zagraniczne okresy ubezpieczenia (zmiana art. 18 ustawy o emeryturach i rentach z FUS),
- 8) rozliczyły zaliczki pobrane z wypłaconych emerytur i rent na podatek dochodowy od osób fizycznych za 2003 rok oraz na bieżąco pobierały i odprowadzały do urzędów skarbowych zaliczki na podatek w 2004 roku, realizując jednocześnie umowy międzynarodowe o unikaniu podwójnego opodatkowania,

- 9) bieżąco pobierały i odprowadzały składki na ubezpieczenie zdrowotne z wypłacanych emerytur i rent; przy czym od świadczeń wypłacanych osobom zamieszkałym w państwach UE/EOG, za których leczenie za granicą NFZ ponosi koszty – rozpoczęły pobór składek od 1 maja 2004 roku - po zmianie przepisów ustawy o powszechnym ubezpieczeniu społecznym w Narodowym Funduszu Zdrowia (aktualna ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych) w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej,
- 10) potwierdzały fakt otrzymywania lub ubiegania się o emerytury-renty z FUS przez osoby zamieszkałe w państwach członkowskich UE/EOG dla celów ustalenia przez NFZ od 1 maja 2004 r. ustawodawstwa właściwego w zakresie ubezpieczenia zdrowotnego.

Ponadto w 2004 r. Zakład realizował decyzje Prezesa Rady Ministrów RP przekazując świadczenia specjalne dla 3,8 tys. polskich kombatantów zamieszkałych w państwach powstałych po rozpadzie ZSRR– głównie na Białorusi (1,9 tys.), Ukrainie (1,5 tys.), Litwie (0,3 tys.).

Świadczenia te finansowane z budżetu państwa przekazywane są kwartalnie osobom uprawnionym przez Centralne Biuro Obsługi Umów Międzynarodowych w I Oddziale ZUS w Warszawie, za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych i placówek konsularnych RP w państwach zamieszkania polskich kombatantów. Kwartalna wysokość świadczeń specjalnych wynosi 24% kwoty bazowej.

Liczba tych świadczeń zmniejszyła się w stosunku do ubiegłego roku o 0,7 tys. tj. o 15,6% ze względu na zaawansowany wiek tej grupy osób, które nabyły uprawnienia kombatanckie za działalność prowadzoną w czasie II wojny światowej i w latach powojennych.

Wdrożenie do realizacji od 1 maja 2004 roku nowych przepisów unijnych w zakresie przyznawania i wypłat świadczeń emerytalno – rentowych podlegających koordynacji, wymagało:

- opracowania szczegółowych wyjaśnień merytorycznych dla jednostek wykonawczych o stosowaniu postanowień Rozporządzeń Rady (EWG) Nr 1408/71 i Nr 574/72 oraz procedur postępowania przy rozpatrywaniu wniosków o świadczenia emerytalno – rentowe podlegające koordynacji, w tym stosowania formularzy unijnych typu E,
- przygotowania materiałów szkoleniowych oraz przeprowadzenia szkoleń dla: dyrektorów oddziałów i komórek organizacyjnych Centrali, zastępców dyrektorów nadzorujących JRUM-y, naczelników wydziałów: emerytalno-rentowych, JRUM, orzecznictwa

lekarskiego, koordynacji obsługi klientów, obsługi prawnej oraz niektórych grup pracowników zaangażowanych w realizację zadań wynikających z przepisów unijnych lub udzielających informacji klientom ZUS zainteresowanym uzyskaniem świadczeń emerytalno-rentowych podlegających koordynacji – łącznie w okresie od stycznia do kwietnia 2004 roku przeszkolono ponad 600 osób,

- opracowania założeń merytorycznych do modyfikacji systemów informatycznych EMIR i RENTIER umożliwiających przyznawanie i wypłatę świadczeń na podstawie Rozporządzeń Wspólnotowych; testowania i wdrożenia nowych oprogramowań,
- przygotowania formularzy unijnych w polskiej wersji językowej do stosowania przy załatwianiu spraw emerytalno – rentowych podlegających koordynacji,
- uzgodnienia z instytucjami łącznikowymi państw członkowskich UE/EOG, z którymi łączyły Zakład wcześniej stosunki przy realizacji umów bilateralnych nowego trybu współpracy wynikającej z realizacji zadań na podstawie Rozporządzeń Rady (EWG),
- przekazania wszystkim instytucjom łącznikowym państw członkowskich UE/EOG informacji o polskich instytucjach właściwych i łącznikowych realizujących Rozporządzenia Wspólnotowe w zakresie świadczeń emerytalno-rentowych podlegających koordynacji,
- uzgodnienia z Narodowym Funduszem Zdrowia zasad poboru składek na ubezpieczenie zdrowotne z polskich emerytur i rent przekazywanych do państw członkowskich UE/EOG, osobom objętym ubezpieczeniem zdrowotnym w Polsce.

4. Orzecznictwo lekarskie dla celów rentowych, prewencja rentowa i wypadkowa

W 2004 r. do oddziałów ZUS wpłynęło 1 537 500 tys. wniosków o wydanie orzeczenia przez lekarza orzecznika ZUS dla potrzeb ustalenia uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Wpływ wniosków o wydanie orzeczenia uległ zmniejszeniu w porównaniu do 2003 r. o 1,6%. Lekarze orzecznicy ZUS wydali 1 454 316 tys. orzeczeń.

W 2004 r. nastąpił spadek liczby orzeczeń o:

- 21,6% w sprawach o ustalenie procentowego uszczerbku na zdrowiu, spowodowanego skutkami wypadku lub chorobą zawodową,
- 12,3% w sprawach o ustalenie potrzeby rehabilitacji leczniczej w okresie czasowej niezdolności do pracy (wydanych na wniosek lekarza leczącego).

Przy ogólnej tendencji spadkowej w zakresie liczby orzeczeń wydanych w 2004 r. przez lekarzy orzeczników ZUS w porównaniu do 2003 r. nastąpił wzrost (o 2,0%) liczby orzeczeń wydanych w sprawach kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawiania zaświadczeń lekarskich z inicjatywy lekarza orzecznika ZUS.

W 2004 r. liczba orzeczeń o potrzebie rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS spadła w porównaniu do 2003 r. o 14,7%.

W porównaniu z latami poprzednimi, w których utrzymywała się tendencja spadkowa w zakresie liczby badań przeprowadzonych przez konsultantów Zakładu oraz obserwacji szpitalnych w sprawach dotyczących ustalania uprawnień do świadczeń – w 2004 r. nastąpił wzrost liczby badań i obserwacji szpitalnych o 1,8%.

W ramach nadzoru nad wykonywaniem orzecznictwa o niezdolności do pracy rozpatrzono 7 611 spraw (tj. o 9,3 % więcej niż w 2003 r.), z tego 2 328 spraw przekazano do ponownego rozpatrzenia przez lekarzy orzeczników ZUS. W wyniku ponownego rozpatrzenia tych spraw w 1 849 przypadkach zmieniono ustalenia orzecznicze.

W 2004 r. prowadzono działania mające na celu przygotowanie Zakładu do wdrożenia z dniem 1 stycznia 2005 r. dwuinstancyjności postępowania orzeczniczego, wprowadzonej ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw. Działania te polegały m.in. na: ustaleniu liczby, lokalizacji i zasięgu terytorialnego komisji lekarskich, zatrudnianiu i szkoleniu lekarzy - członków komisji lekarskich, opracowaniu procedur postępowania obejmujących zmiany związane z wprowadzeniem dwuinstancyjności postępowania orzeczniczego.

W wyniku przeprowadzonych postępowań konkursowych w 2004 r. Zakład zawarł umowy z 41 ośrodkami rehabilitacyjnymi.

Rehabilitację leczniczą w ramach prewencji rentowej ukończyło 53 245 ubezpieczonych w następujących grupach schorzeń:

– narządu ruchu w systemie stacjonarnym	35 766
– narządu ruchu w systemie ambulatoryjnym	4 229
– układu krążenia	9 985
– układu oddechowego	3 121
– psychosomatycznym	144

W ramach innych działań z zakresu prewencji rentowej Zakład:

- dofinansowywał szkolenia i konferencje z zakresu tematyki dotyczącej prewencji rentowej; na ten cel wydatkowano 63,4 tys. zł,
- sfinansował druk ulotek informacyjnych dla ubezpieczonych i dla lekarzy dotyczących programu rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS na kwotę 29, 3 tys. zł.

Na realizację zadań z zakresu prewencji rentowej zaplanowano 95 000 tys. zł. Wydatki na prewencję rentową w 2004 r. wyniosły 79 803 tys. zł, co stanowiło 84,0 % planowanej kwoty. Wykonanie planu w tej wysokości spowodowane zostało niezrealizowaniem skierowań na rehabilitację przez ubezpieczonych, którym wyznaczono pierwszy lub kolejny termin rehabilitacji (ok. 27,9 %) oraz spadkiem liczby wniosków o rehabilitację leczniczą wystawionych przez lekarza leczącego; do Zakładu wpłynęły jedynie 6 922 wnioski.

W 2004 r. na realizację planu rzeczowo-finansowego z zakresu prewencji wypadkowej wydatkowano 348 tys. zł (co stanowi 69,6 % planowanej kwoty), z tego:

- 324 tys. zł na działania związane z upowszechnianiem wiedzy o zagrożeniach powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe oraz sposobach przeciwdziałania tym zagrożeniom,
- 24 tys. zł na prace naukowo-badawcze z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy.

Wykonanie planu w wysokości 69,6 % spowodowane zostało między innymi niezrealizowaniem zamówienia analizy z zakresu przyczyn i skutków wypadków przy pracy, pomimo ogłoszenia przez ZUS dwóch postępowań konkursowych. Na ogłoszone konkursy nie wpłynęła żadna oferta.

Zakład kontynuował współpracę w zakresie prewencji wypadkowej z Radą Ochrony Pracy przy Sejmie RP, Państwową Inspekcją Pracy, Centralnym Instytutem Ochrony Pracy – Państwowym Instytutem Badawczym.

W 2004 r. do komórek prewencji, rehabilitacji i świadczeń rzeczowych oddziałów ZUS wpłynęły 84 wnioski o świadczenia rzeczowe z tytułu wypadków przy pracy lub chorób zawodowych związanych ze świadczeniami zdrowotnymi z zakresu stomatologii, szczepień ochronnych i zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne. Załatwiono 74 wnioski na kwotę 33 348, 50 zł.

5. Prowadzenie indywidualnych kont ubezpieczonych i kont płatników składek

Według stanu na 31 grudnia 2004 r. liczba kont płatników w Centralnym Rejestrze Płatników wynosiła ogółem 3 784 737, w tym 2 254 520 kont aktywnych. W 2004 r. średnio miesięcznie było – 3 599 482 konta ogółem, w tym aktywnych – 2 259 281.

W 2004 roku kontynuowano działania dotyczące informowania ubezpieczonych o składkach na ubezpieczenie emerytalne zaewidencjonowanych na ich indywidualnych kontach w ZUS.

W ramach tych prac:

- monitorowano przebieg wysyłki informacji o stanie konta ubezpieczonego za lata 2002, 2003 i 2001 oraz sporządzano raporty zbiorcze z obsługi reklamacji dotyczących tych informacji. W zakresie obsługi reklamacji ubezpieczonych zarejestrowano (według stanu na 26 grudnia 2004 r.):
 - 247 879 reklamacji dotyczących informacji za 2002 r., co stanowi 2,1% wysłanych informacji (wysłano 11 747 932 informacje),
 - 55 966 reklamacji dotyczących informacji za 2003 r., co stanowi 0,5 % wysłanych informacji (wysłano 12 326 883 informacje),
 - 38 372 reklamacje dotyczące informacji, co do których nie było możliwe ustalenie roku, którego reklamacja dotyczy.
- udzielano wyjaśnień w sprawach dotyczących obsługi reklamacji - zgłaszanych przez oddziały ZUS, w tym w Intranecie - w ramach wewnętrznego systemu informacyjnego dla pracowników ZUS,
- nadzorowano prawidłowość informacji udzielanych ubezpieczonym przez pracowników infolinii,
- prowadzono prace związane z przygotowaniem dla terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu: nowych materiałów informacyjnych dla ubezpieczonych, płatników składek i pracowników ZUS, zmian w oprogramowaniu przeznaczonym do obsługi reklamacji oraz nowej wersji „Procedury obsługi reklamacji dotyczących informacji o zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego składkach na ubezpieczenie emerytalne”.

W celu poprawy jakości danych zgromadzonych na kontach płatników składek i ubezpieczonych (tj.uzyskania kompletności i bezbłędności zapisów na tych kontach),

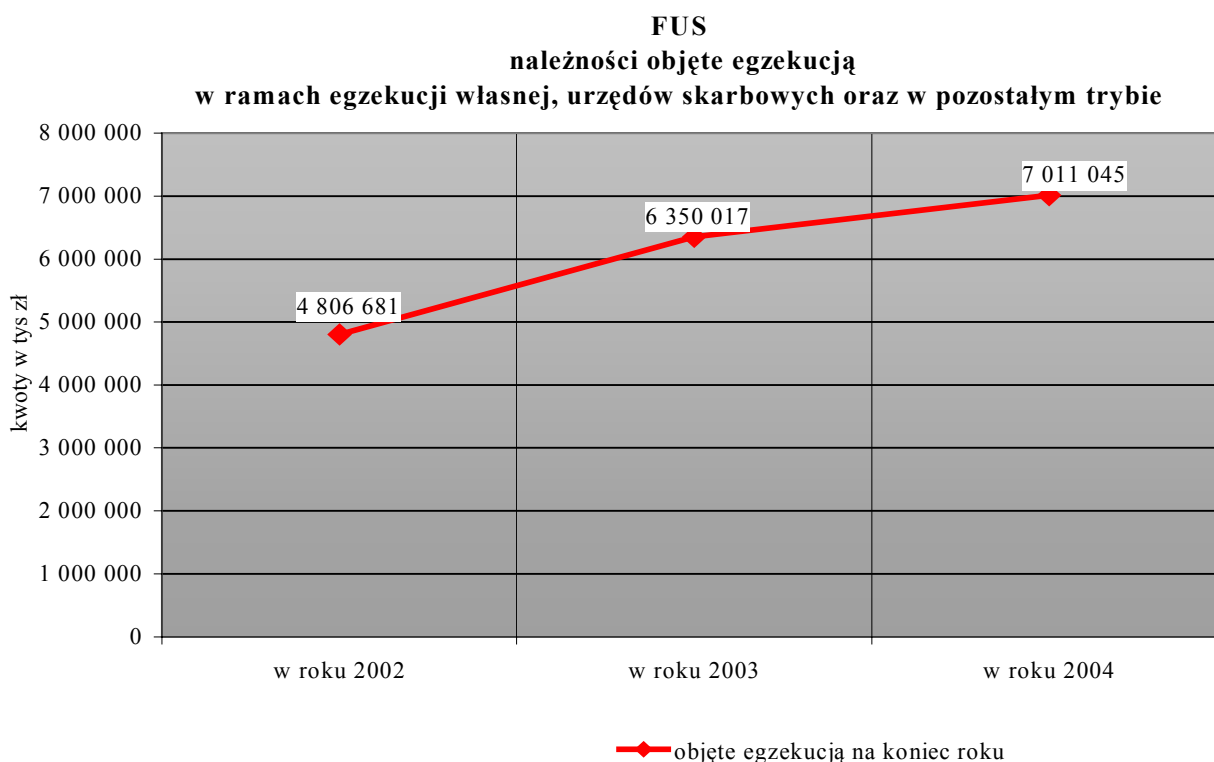
przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby postępowań wyjaśniających, podejmowano następujące prace:

- opracowano i wdrożono w terenowych jednostkach organizacyjnych ZUS oprogramowanie do bezpośredniego działania na koncie płatnika składek,
- opracowano i wdrożono w terenowych jednostkach organizacyjnych ZUS, uaktualnioną procedurę bezpośredniego działania na koncie płatnika składek, w szczególności w zakresie zakładania kont płatników składek przez pracowników bezpośredniej obsługi klientów: „Procedurę obsługi dokumentów zgłoszeniowych płatnika składek ZUS ZPA, ZUS ZFA, ZUS ZIPA, ZUS ZWPA oraz ZUS ZUA i ZUS ZZA (z tytułów uprawniających do założenia konta płatnika)”,
- monitorowano proces zakładania kont płatników składek przez pracowników bezpośredniej obsługi klientów.

6. Realizacja dochodów

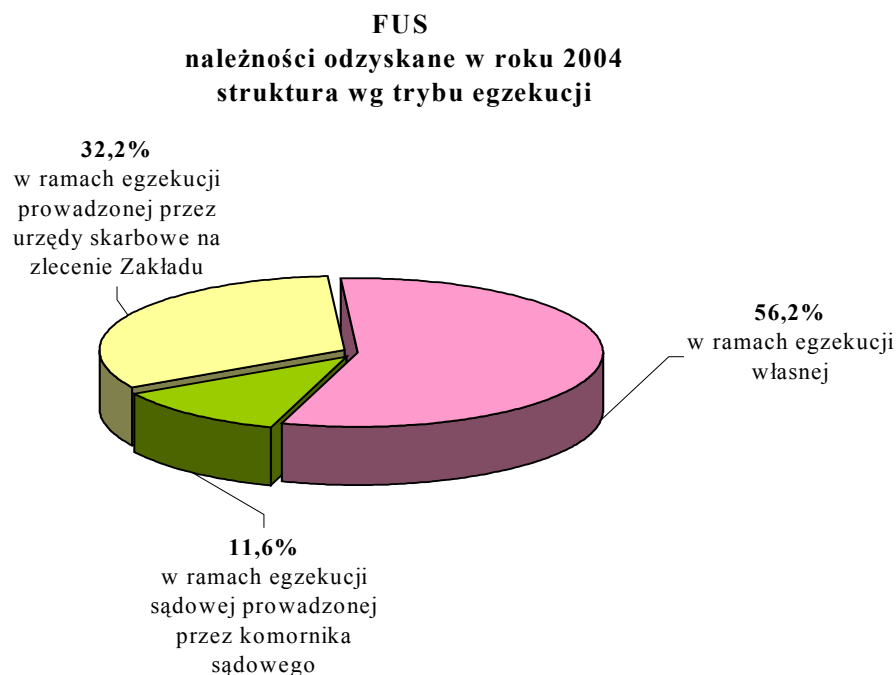
Zakład Ubezpieczeń Społecznych w 2004 roku kontynuował działania w zakresie dochodzenia należności z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, a także składek na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Podjęte działania spowodowały obniżenie stanu zadłużeń z tytułu składek z kwoty 10.034.260 tys. zł na 31 grudnia 2003 r. do kwoty 9.701.094 tys. zł na koniec 2004 r.

Ogólną skalę wzrostu wysokości kwot zaległych należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne (FUS) w kolejnych latach, objętych postępowaniami egzekucyjnymi, przedstawia wykres zamieszczony na stronie 23.

Z kolei procentowy udział należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne wyegzekwowanych w ramach egzekucji prowadzonych przez urzędy skarbowe, egzekucji własnej ZUS i w ramach egzekucji sądowej przedstawia poniższy wykres:

Poniższe zestawienie, przedstawia wpływy z egzekucji na poczet należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne:

(w tys. zł)

Lp.	Wyszczególnienie wpływów na FUS	Rok 2003	Rok 2004	Wskaźnik (%) 4:3
1	W ramach egzekucji prowadzonej przez dyrektora oddziału ZUS (własnej)	448.974,2	431.381,6	96,1
1a	Dobrowolne wpłaty dokonane przez dłużników po wdrożeniu egzekucji własnej	113.102,6	200.280,7	177,1
2	W ramach egzekucji prowadzonej przez naczelnika urzędu skarbowego (US)	204.174,3	247.398,0	121,2
2a	Dobrowolne wpłaty dokonane przez dłużników po wdrożeniu egzekucji (US)	63.948,3	115.435,3	180,5

3	W ramach egzekucji w pozostałym trybie (sąd, syndyk masy upadłościowej)	57.201,1	111.362,8	194,7
3a	Dobrowolne wpłaty dokonane przez dłużników po wdrożeniu egzekucji w pozostałym trybie	7.881,7	18.612,8	236,2
Razem wpływy z egzekucji		710.349,6	790.142,4	111,2
Razem dobrowolne wpłaty		184.932,6	334.328,8	180,8
Ogółem		895.282,2	1.124.471,2	125,6

Rosnącą skalę wdrożonych działań egzekucyjnych na należności z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, prezentuje poniższe zestawienie:

(w tys. zł)

Wyszczególnienie	Rok 2003		Rok 2004		Wskaźnik 4:2	Wskaźnik 5:3
	Liczba zajęć i tytułów	Kwota zadłużenia skierowana do egzekucji	Liczba zajęć i tytułów	Kwota zadłużenia skierowana do egzekucji		
Ubezpieczenie zdrowotne	1 500 641	1 010 019,1	2 121 449	1 333 137,6	141,4	132,0
FP i FGŚP	1 291 564	476 601,4	1 682 928	501 539,0	130,3	105,2

Podjęte działania egzekucyjne przyczyniły się do odzyskania na przestrzeni 2004 roku należności z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych na wyższym niż w 2003 roku poziomie, co obrazuje poniższe zestawienie.

(kwoty w tys. zł)

Wyszczególnienie	Rok 2003		Rok 2004		Wskaźnik 4:2	Wskaźnik 5:3
	Wpływy z egzekucji	Dobrowoln e wpłaty po wdrożeniu egzekucji	Wpływy z egzekucji	Dobrowolne wpłaty po wdrożeniu egzekucji		
Ubezpieczenie zdrowotne	148 252,5	56 451,9	178.786,9	83.356,4	120,6	147,7
FP i FGŚP	55 768,2	10 785,7	69.571,0	17.490,6	124,8	162,2

Na mocy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych Zakład może udzielać płatnikom składek ulg w postaci układów ratalnych i odroczeń terminów płatności.

Ulga w opłacaniu składek, w **formie układu ratalnego**, udzielana jest przez Zakład na wniosek dłużnika, po spełnieniu przez niego warunków określonych w ustawie. Ulgę w **postaci odroczenia terminu płatności składek** Zakład może stosować wyłącznie w odniesieniu do składek bieżących, a więc tych, których termin płatności jeszcze nie upłynął.

Poniższa tabela obrazuje liczby dotyczące udzielonych ulg na spłatę zadłużenia, w tym liczby zawartych i zerwanych układów ratalnych.

Rok 2003				Rok 2004			
Układy zerwane	Układy zawarte			Układy zerwane	Układy zawarte		
	Liczba	Kwota składek w tys. zł	Kwota odsetek w tys. zł		Liczba	Kwota składek w tys. zł	Kwota odsetek w tys. zł
6 049	22 184	424 222,4	100 494,6	7 804	23 333	434 564,4	91 810,2

Zakład na mocy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w zależności od charakteru zobowiązań, może umarzać należności z tytułu składek w całości lub w części.

Umorzenia należności FUS mają charakter wyjątkowy. Zakład umarza należności dopiero wówczas, gdy wyczerpane zostaną inne sposoby odzyskania należności, a więc gdy na podstawie analizy konkretnej sprawy, stwierdzony zostanie brak możliwości ściągnięcia należności na drodze egzekucji lub spłaty zadłużenia w ramach ulgi, jaką jest układ ratalny.

W roku 2004, ogólna liczba wniosków o umorzenie do rozpatrzenia przez Zakład wyniosła 39 090.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby pozytywnie rozpatrzonych wniosków o umorzenie (liczby decyzji umarzających) wraz z podaniem kwot umorzonych należności – na podstawie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i ustawy z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

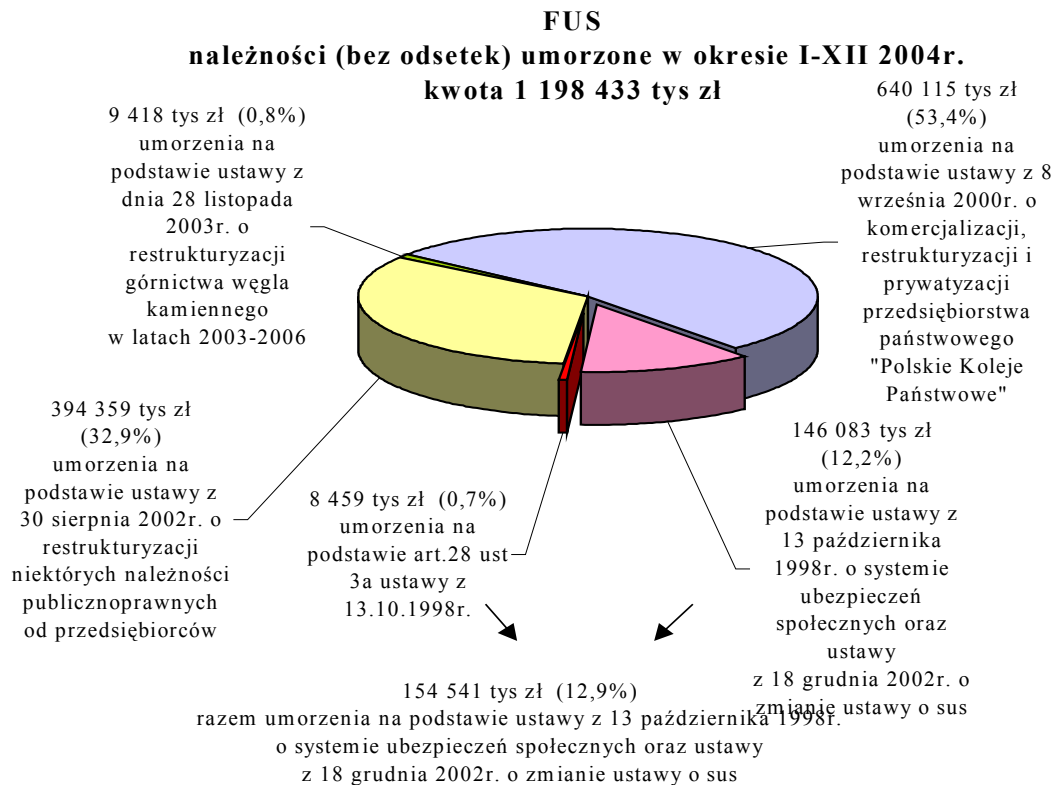
Wyszczególnienie	Rok 2003			Rok 2004		
	Liczba Decyzji umarzających	Składki	Odsetki za zwłokę	Liczba decyzji umarzających	Składki	Odsetki za zwłokę
	Kwoty w tys. zł					
Umorzenia na podstawie ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (sus) oraz ustawy z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o sus	13 029	150 845,6	275 576,1	15 936	154541,4	292870,9
w tym:						
art. 28 ust. 3a ustawy o sus	840	2 599,4	4 301,5	2 195	8 458,7	11 293,1
art. 28 ustawy o sus	12 061	147 810,3	270 109,7	13 619	145 305,9	279 504,3
art. 17 pkt 1 ustawy o zmianie ustawy o sus	128	436,0	1 165,0	122	776,9	2 073,5

W szczególności podkreślenia wymaga wzrost liczby decyzji umarzających wydanych na podstawie art. 28 ust. 3a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a w związku z tym kwot umorzonych należności, pomimo braku stwierdzenia całkowitej nieściągalności, jeżeli przemawia za tym ważny interes osoby zobowiązanej do opłacenia tych należności. Przepis ten ma doniosłe znaczenie ze względów społecznych, gdyż umożliwia likwidację zadłużeń dłużników (osób fizycznych prowadzących samodzielnie i we własnym imieniu działalność zarobkową i jednocześnie samodzielnie opłacających za siebie składki na ubezpieczenie społeczne oraz innych zobowiązanych ponoszących odpowiedzialność za zobowiązania płatnika z tytułu składek), którzy wykazują, że z uwagi na stan majątkowy i sytuację rodzinną nie są w stanie opłacić należności, ponieważ pociągnęłoby to zbyt ciężkie skutki dla nich i ich rodziny.

Zakład umarzał również należności z tytułu składek w wykonaniu przepisów tzw. ustaw restrukturyzacyjnych tj.

- ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o restrukturyzacji niektórych należności publicznoprawnych od przedsiębiorców,
- ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006,
- ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe.

Strukturę umorzonych w 2004 r. należności z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych przedstawia poniższy diagram.

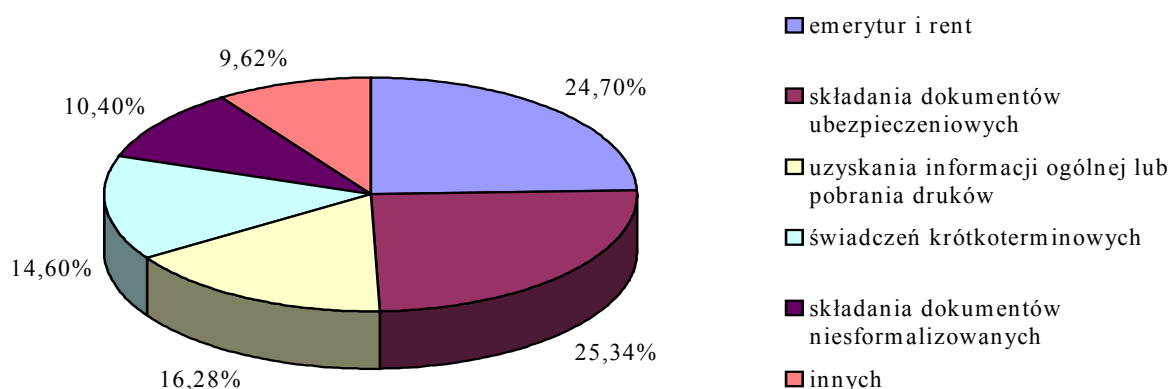
W wielu przypadkach udzielane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych ulgi i dokonywane umorzenia stanowią pomoc publiczną. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, rozpatrując wniosek przedsiębiorcy o udzielenie ulgi lub umorzenie należności zobowiązany jest zbadać, czy występują wszystkie powyższe przesłanki, a co za tym idzie, czy mają zastosowanie przepisy dotyczące pomocy publicznej. Składając wniosek o udzielenie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych ulgi w formie rozłożenia należności na raty, odroczenia terminu płatności składek lub umorzenia należności przedsiębiorca zobowiązany jest do przedstawienia wszystkich zaświadczeń o tzw. „pomocy *de minimis*” jakie otrzymał w ciągu 3 ostatnich lat poprzedzających dzień złożenia wniosku lub informacji o otrzymanej pomocy publicznej. Na podstawie tych dokumentów Zakład jest zobowiązany do obliczenia wartości i rodzaju pomocy uzyskanej przez przedsiębiorcę. We wniosku o udzielenie innej pomocy niż *de minimis* przedsiębiorca powinien również wskazać dopuszczalne przepisami prawa wspólnotowego przeznaczenie pomocy. Do czasu przekazania informacji o otrzymanej pomocy publicznej lub stosownych zaświadczeń pomoc nie może zostać udzielona. W sytuacji, gdy przedsiębiorca ubiega się o pomoc na restrukturyzację, jest on zobowiązany

przedstawić dodatkowo plan restrukturyzacji, w oparciu o który Zakład wydaje opinię, co do możliwości udzielenia przewidzianego w nim wsparcia.

7. Działania na rzecz poprawy jakości obsługi klientów

We wszystkich terenowych jednostkach organizacyjnych Zakładu w 2004 r. obsłużono ponad 40 mln klientów.

Klienci zgłaszali się do ZUS w 2004 w następujących sprawach

W 2004 r. w terenowych jednostkach organizacyjnych ZUS przyjęto ogółem 21 789, 3 tys. dokumentów ubezpieczeniowych (tj. 4 156, 4 tys. dokumentów zgłoszeniowych i 17 632, 9 tys. dokumentów rozliczeniowych (tj. o ok. 10 mln mniej niż w roku 2003 r) oraz 16 765, 3 tys. zaświadczeń lekarskich ZUS ZLA.

W ramach prac zmierzających do zapewnienia sprawnej i kompleksowej obsługi klientów opracowano i rozpoczęto wdrożenie w terenowych jednostkach organizacyjnych Zakładu:

- ujednoliconych standardów obsługi klientów w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych,
- wytycznych dla informacji telefonicznej,
- procedury obsługi spraw dotyczących członkostwa i przekazywania składek do OFE,
- wewnętrznego serwisu informacyjnego wspomagającego pracowników oddziałów ZUS obsługujących infolinię ZUS: 0 801 410 410 (dotyczącą programu „Płatnik”).

Ponadto podjęto działania zmierzające do tego aby jak najwięcej klientów mogło załatwić sprawy bez osobistego zgłaszania się w terenowych jednostkach organizacyjnych Zakładu:

- rozbudowano Internetowe Centrum Informacji i zakończono pierwszy etap realizacji serwisu e-Inspektorat.ZUS.pl ukierunkowanego na obsługę klientów Zakładu. W 2004 r. w ramach e-Inspektoratu uruchomiony został serwis obejmujący problematykę dotyczącą płatników składek, który m.in.: informuje o zasadach organizacji obsługi klientów w jednostkach terenowych, udostępnia informacje o sposobach przyjmowania i załatwiania spraw realizowanych przez te jednostki oraz wspomaga klientów w wypełnianiu ich obowiązków poprzez dostarczanie informacji merytorycznych z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz innych dziedzin – w części dotyczącej rozliczania i opłacania składek, do poboru których zobowiązany jest ZUS, monitoruje potrzeby oczekiwania klientów oraz bada poziom zadowolenia klientów ZUS będących jednocześnie użytkownikami sieci Internet,
- obsługiwano infolinie dla klientów oraz pracowników terenowych jednostek organizacyjnych ZUS dotyczącą problematyki OFE,
- stale monitorowano: organizację i jakość obsługi klientów w terenowych jednostkach organizacyjnych ZUS – m.in. organizację Sal Obsługi Klientów, sposób wyjaśniania spraw OFE oraz reklamacji dotyczących informacji o składkach zaewidencjonowanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego w ZUS, a także liczbę obsługiwanych klientów.

III. DYSPONOWANIE ŚRODKAMI FINANSOWYMI FUNDUSZÓW UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

1. Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (FUS)

Przychody Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i ich struktura przedstawiały się następująco:

(w tys. zł)

Wyszczególnienie	Wykonanie 2003 r.	Plan na 2004 r. według ustawy budżetowej	Wykonanie 2004 r.	4:3 %	4:2 %	Struktura przychodów 2004 r.	
						wg przy- pisu	wg wpły- wów
1	2	3	4	5	6	7	8
PRZYCHODY							
- PRZYPIS	101 372 909	106 518 195	108 773 282	102,1	107,3	100,0	X
- WPLYWY	98 599 850	103 995 224	107 713 304	103,6	109,2	X	100,0
1. Składki na ubezpieczenia społeczne							
- przypis	72 192 550	73 462 879	73 780 805	100,4	102,2	67,8	X
- wpływy	69 725 815	71 622 493	73 392 591	102,5	105,3	X	68,1
2. Dotacja z budżetu							
a) celowa	3 540 620	3 553 022	3 511 325	98,8	99,2	3,2	3,3
b) uzupełniająca	24 724 691	17 283 352	19 447 898	112,5	78,7	17,9	18,1
W tym z tytułu przekazania składek do OFE	9 867 983	X	X	X	X	X	X
3. Różne przychody							
- przypis	915 048	12 218 942	12 033 254	98,5	1315,0	11,1	X
- wpływy	608 724	11 536 357	11 361 491	98,5	1 866,4	X	10,6
w tym refundacja z tytułu przekazania składek do OFE	X	11 399 056	10 612 950	93,1	X	X	X

1) przychody z tytułu składek

Główną pozycję przychodów stanowiły przypisane składki na ubezpieczenia społeczne, które stanowiły 67,8 % przychodów ogółem (w 2003 r. – 71,2 %).

Ich wysokość wyniosła 73 780 805 tys. zł i była wyższa w stosunku do roku poprzedniego o 2,2%. Wpływy ze składek stanowiły 68,1% przychodów FUS według wpływów (w 2003 r. – 70,7%). W porównaniu do roku 2003 wzrosły o 5,3% i wyniosły 73 392 591 tys. zł, co stanowiło 102,5 % planu według ustawy budżetowej.

Osiągnięte wpływy ze składek stanowiły 99,5% przypisu składek wobec założonych w planie 97,5%.

2) dotacje z budżetu

Następną co do wielkości pozycją przychodów była dotacja budżetowa, która stanowiła 21,1% przychodów według przypisu (w 2003 r. odpowiednio 27,9%).

Dotacja budżetowa w 2004 r. wyniosła 22 959 223 tys. zł, tj. 110,2% planu wg ustawy budżetowej. Z otrzymanej kwoty dotacji przeznaczono:

- 3 511 325 tys. zł na dotację celową, co stanowiło 3,3% wpływów FUS (w 2003 r. – 3,6%),
- 19 447 898 tys. zł na uzupełnienie niedoboru środków FUS, co stanowiło 18,1% wpływów FUS (w 2003 r. – 25,1%).

Dotacja celowa przeznaczona była na:

- 1) wydatki i świadczenia pieniężne inne niż z ubezpieczenia społecznego zlecone Zakładowi do wypłaty na mocy odrębnych przepisów, w tym m.in. wypłatę świadczeń dla inwalidów wojennych i wojskowych oraz kombatantów - 3 486 423 tys. zł,
- 2) koszty obsługi wyżej wymienionych świadczeń - 24 899 tys. zł,
- 3) uzupełnienie części składek na ubezpieczenia społeczne opłacanych w wysokości 38,0% za pracowników i członków spółdzielni zatrudnionych bezpośrednio w produkcji rolnej oraz uzupełnienie części składek na ubezpieczenie społeczne za zatrudnione osoby niepełnosprawne (składki za okres do grudnia 1998r.) - 3 tys. zł.

3) różne przychody

Różne przychody według przypisu w 2004 r. wyniosły 12 033 254 tys. zł i stanowiły 11,1% przychodów ogółem FUS. Największą część tych przychodów stanowiła refundacja ubytku środków z tytułu przekazania składek do OFE, która wyniosła 10 612 950 tys. zł.

Ponadto na różne przychody według przypisu w 2004 r. składały się m.in.:

a) pochodne i odsetki od należności z tytułu składek	646 280 tys. zł
b) rozwiązanie rezerwy z tytułu przekazania składek do OFE	606 553 tys. zł
c) zwroty nienależnie pobranych świadczeń z odsetkami	102 223 tys. zł
d) oprocentowanie środków na rachunkach bankowych	14 684 tys. zł.

Różne przychody według wpływów wyniosły 11 361 491 tys. zł, z czego refundacja ubytku środków z tytułu przekazanych składek do OFE - 10 612 950 tys. zł a zapłacone należności pochodne od składek wyniosły 640 274 tys. zł.

2. Koszty Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS)

Koszty Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ich struktura przedstawiały się następująco:

(w tys. zł)

Wyszczególnienie	Wykonanie 2003 r.	Plan na 2004 r. wg ustawy budżetowej	Wykonanie 2004 r.	% 4:3	% 4:2	Struktura kosztów 2004 r.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
KOSZTY OGÓŁEM	104 392 985	107 179 984	108 658 601	101,4	104,1	100,0
1. Świadczenia pieniężne	100 074 933	103 892 658	104 380 963	100,5	104,3	96,1
A/ emerytury i renty	91 772 993	95 268 730	96 261 961	101,0	104,9	88,6
B/ zasiłki i pozostałe świadczenia	8 301 940	8 623 928	8 119 002	94,1	97,8	7,5
2. Wydatki bieżące	307 444	126 110	143 573	113,84	46,7	0,1
w tym :						
- prewencja rentowa	99 756	95 000	79 803	84,0	80,0	0,1
- prewencja wypadkowa	1 197	500	348	69,6	29,1	0,0
3. Odpis na działalność Zakładu	1 850 000	2 843 897	2 843 897	100,0	153,7	2,6
4. Koszty obsługi kredytów i pożyczek	152 299	317 319	236 444	74,5	155,2	0,2
5. Odpis aktualizujący należności i rezerwy	2 008 309	X	1 053 724	X	52,5	1,0

W 2004 r. koszty ogółem wyniosły 108 658 601 tys. zł i stanowiły 101,4% zaplanowanych kosztów w planie finansowym. W porównaniu do roku 2003 nastąpił wzrost kosztów ogółem o 4,1%.

1) koszty świadczeń pieniężnych

Koszty świadczeń pieniężnych finansowanych z FUS stanowiły w 2004 r. 96,1% kosztów ogółem i wyniosły 104 380 963 tys. zł, tj. 100,5 % planu według ustawy budżetowej. Z kwoty świadczeń pieniężnych 88,6% stanowiły emerytury i renty, natomiast 7,5% stanowiły zasiłki i pozostałe świadczenia.

2) emerytury i renty

Główną pozycję kosztów ogółem (88,6 %) stanowiły wydatki na emerytury i renty, które wyniosły 96 261 961 tys. zł i były wyższe od planu o 993 231 tys. zł.

Wyszczególnienie	Struktura świadczeniobiorców (w %)		Przeciętna miesięczna wysokość emerytury i renty (w zł)	
	2003 r.	2004 r.	2003 r.	2004 r.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Ogółem, z tego:	100,0	100,0	1051,09	1096,97
Emerytury	50,3	52,9	1188,34	1237,38
Renty z tytułu niezdolności do pracy	32,0	29,5	857,27	875,43
Renty rodzinne	17,7	17,6	1011,32	1047,11

Lata	Przeciętna miesięczna wysokość emerytury i renty w zł	W % przeciętnego wynagrodzenia ^{a)}	% wzrostu	
			Nominalnego	Realnego
			rok poprzedni = 100	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
2003	1051,09	57,5	105,1	104,3
2004	1096,97	57,6	104,4	100,8

a) relacja do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pomniejszonego o obowiązkową składkę na ubezpieczenie społeczne płaconą przez ubezpieczonego.

3) zasiłki i pozostałe świadczenia

Koszty pozostałych świadczeń w 2004 r. wyniosły 8 119 002 tys. zł, co stanowiło 94,1% planu. W porównaniu z 2003 r. koszty na ten cel uległy zmniejszeniu o 2,2%.

Wydatki na poszczególne świadczenia ilustruje poniższe zestawienie:

(w tys. zł)

Wyszczególnienie	Wykonanie 2003 r.	Plan na 2004 r. wg ustawy budżetowej	Wykonanie 2004 r.	% 4:3	% 4:2
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
Ogółem zasiłki i pozostałe świadczenia	8 301 940	8 623 928	8 119 002	94,1	97,8
1. Zasiłki chorobowe	3 817 368	4 297 420	3 758 284	87,5	98,5
2. Zasiłki opiekuńcze	161 002	153 362	164 284	107,1	102,0
3. Zasiłki macierzyńskie	987 334	901 237	915 403	101,6	92,7
4. Zasiłki pogrzebowe	1 240 205	1 281 014	1 291 181	100,8	104,1
5. Jednorazowe odszkodowania powypadkowe	301 573	193 306	225 852	116,8	74,9
6. Ryczałty energetyczne	537 995	549 620	537 940	97,9	100,0
7. Dodatki kombatanckie *)	380 269	370 350	364 840	98,5	95,9
8. Świadczenia pieniężne dla osób deportowanych	199 256	202 770	211 309	104,2	106,0
9. Świadczenia pieniężne dla żołnierzy- górników	57 741	60 640	57 895	95,5	100,3
10. Dodatki kompensacyjne	109 648	108 470	107 229	98,9	97,8
11. Pozostałe świadczenia (m.in. rehabilitacyjne, deputaty węglowe, kolejowe, wyrównawcze)	509 549	505 739	484 785	95,9	95,1

*) łącznie ze świadczeniami w wysokości dodatku kombatanckiego

4) koszty bieżące

Koszty bieżące w 2004 roku wyniosły 143 573 tys. zł i były wyższe od zakładanych w planie o 13,8%. W ramach kosztów bieżących finansowane były koszty prewencji rentowej w wysokości 79 803 tys. zł tj. 84,0% kwoty planowanej oraz koszty prewencji wypadkowej w wysokości 348 tys. zł tj. 69,6% kwoty planowanej. Ponadto na koszty bieżące składały się koszty obsługi świadczeń finansowanych z budżetu państwa w kwocie 24 899 tys. zł,

wynagrodzenia dla płatników składek od wypłaconych świadczeń z funduszu chorobowego w kwocie 1 309 tys. zł jak również koszty umorzeń i odpisów.

5) koszty obsługi kredytów

Koszty związane z obsługą zaciągniętych przez FUS kredytów (w ujęciu memoriałowym) wyniosły w 2004 roku 236 444 tys. zł i stanowiły 74,5% kwoty planowanej.

6) odpis na działalność Zakładu

Wysokość odpisu określana jest corocznie w planie finansowym FUS zawartym w ustawie budżetowej.

Odpis na działalność Zakładu za rok 2004 wyniósł 2 843 897 tys. zł i stanowił 2,6 % kosztów ogółem (został przekazany do Zakładu w 100%).

7) odpis aktualizujący należności i rezerwy

W 2004 r. dokonano odpisów aktualizujących wartość należności z tytułu składek, odsetek od składek oraz innych należności a także dokonano utworzenia rezerw na zobowiązania w łącznej wysokości 1 016 198 tys. zł.

3. Wynik finansowy

W roku 2004 przychody FUS wg przypisu były wyższe o 115 556 tys. zł od kosztów.

Stan FUS na 31.12.2004 r. zwiększył się w stosunku do stanu na 31.12.2003 r. do kwoty (minus) 9 729 285 tys. zł.

Ponadto:

1) środki pieniężne wyniosły	5 123 tys. zł
2) należności wyniosły,	3 666 955 tys. zł
w tym z tytułu:	
a) niezapłaconych składek na ubezpieczenia społeczne netto (po pomniejszeniu o dokonane odpisy aktualizujące)	875 503 tys. zł
b) wypłaty świadczeń styczniowych 2005 r.	2 701 555 tys. zł
c) pozostałych należności	89 897 tys. zł

3) zobowiązania wyniosły,	13 401 363 tys. zł
w tym z tytułu:	
a) kredytów bankowych (z odsetkami)	4 626 411 tys. zł
b) rozrachunków z OFE	3 793 013 tys. zł
c) dotacji roku następnego	2 450 000 tys. zł
d) podatku dochodowego od świadczeń	609 744 tys. zł
e) składek na ubezpieczenie zdrowotne od świadczeń	675 800 tys. zł
f) rezerw	987 444 tys. zł
g) wpływów do wyjaśnienia	122 580 tys. zł
h) pozostałych zobowiązań	136 371 tys. zł

4. Fundusz Rezerwy Demograficznej (FRD)

W 2004 r. FRD był zasilany środkami finansowymi stanowiącymi 0,15% podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie emerytalne oraz odsetkami od ulokowanych środków.

W celu minimalizacji ryzyka operacyjnego FRD lokował w 2004 r. środki przede wszystkim w dłużne papiery wartościowe, a także w akcje notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. oraz terminowe lokaty bankowe. FRD zarządzał portfelem akcji jako funduszem indeksowym przez lokowanie środków w papiery wartościowe dla osiągnięcia celu inwestycyjnego, jakim było dążenie do tego, aby zmiany wartości aktywów funduszy odzwierciedlały zmiany wartości indeksu WIG. FRD zarządzał portfelem dłużnych papierów wartościowych poprzez nabywanie wyłącznie bonów i obligacji skarbowych o terminie zapadalności przypadającym w 2009 r. Lokowano środki w terminowe lokaty bankowe wyłącznie w bankach posiadających fundusze własne na poziomie co najmniej 100 mln euro.

Stan FRD na koniec 2004 r. wyniósł 902 685 tys. zł. Ponadto FRD posiadał:

- obligacje Skarbu Państwa o wartości 878 370 tys. zł,
- akcje o wartości 19 178 tys. zł,
- środki pieniężne w kwocie 77 tys. zł,
- należności w wysokości 5 065 tys. zł,
- zobowiązania w wysokości 37 tys. zł.

Zarządzając środkami FRD, Zakład uzyskał w 2004 r. przychody w wysokości 73,6 mln zł, tj. 277,6 % planu.

IV. REALIZACJA ZADAŃ ZLECONYCH ZAKŁADOWI

1. Przyznawanie i wypłacanie zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz rozliczanie zasiłków wypłaconych przez pracodawców i powiatowe urzędy pracy w ciężar składek na ubezpieczenia społeczne

Do dnia 30 kwietnia 2004 r. Zakład dokonywał ze środków budżetu państwa wypłat zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych. Oddziały ZUS dokonywały we własnym zakresie ustalania i weryfikacji uprawnień do tych zasiłków dla członków rodzin emerytów i rencistów, dla emerytów i rencistów, dla osób przebywających na urloпах wychowawczych, dla pracowników zakładów pracy nie zobowiązanych do wypłaty zasiłków (zakłady pracy zatrudniające mniej niż 5 pracowników) oraz dla osób prowadzących działalność gospodarczą i osób z nimi współpracujących. Ponadto oddziały ZUS prowadziły rozliczenia z płatnikami składek, którzy zaliczają wypłaty tych zasiłków w ciężar składek na ubezpieczenia społeczne.

Wydatki na zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne i wychowawcze – do dnia 30 kwietnia 2004 r. – wyniosły ogółem 1 807 347 tys. zł.

Z powyższej kwoty wydatki na zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne i wychowawcze wyniosły 1 785 916 tys. zł, a koszty ustalania uprawnień, wypłaty i dochodzenia nienależnie pobranych zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych – 21 431 tys. zł.

Z wydatkowanej kwoty na zasiłki rodzinne przeznaczono 1 130 586 tys. zł, na zasiłki pielęgnacyjne – 343 995 tys. zł oraz na zasiłki wychowawcze – 311 335 tys. zł.

Na mocy przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych - z dniem 1 maja 2004 r. uległy zmianie zasady ustalania i weryfikacji uprawnień do świadczeń rodzinnych. Oddziały Zakładu we własnym zakresie dokonują ustalania i weryfikacji uprawnień do tych zasiłków i świadczeń rodzinnych dla emerytów i rencistów, dla członków rodzin emerytów i rencistów, dla osób prowadzących działalność gospodarczą i osób z nimi współpracujących oraz osób duchownych. Ponadto oddziały ZUS prowadzą rozliczenia z płatnikami składek, którzy zaliczają wypłaty tych zasiłków i świadczeń w ciężar składek na ubezpieczenia społeczne. Zakład prowadzi także dochodzenie zwrotu nienależnie pobranych zasiłków i świadczeń rodzinnych.

Budżet państwa refunduje Zakładowi koszty obsługi tych zasiłków i świadczeń rodzinnych w wysokości 1,2% wydatków poniesionych na ten cel.

Od 1 maja 2004 r. wydatki na zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne, dodatki do zasiłków rodzinnych wyniosły ogółem 1 512 706 tys. zł.

Z kwoty 1 512 706 tys. zł wydatki na zasiłki i świadczenia rodzinne wyniosły 1 494 768 tys. zł, a koszty ustalania uprawnień, wypłaty i dochodzenie nienależnie pobranych zasiłków i świadczeń rodzinnych – 17 937 tys. zł. Z wydatkowanej kwoty na zasiłki rodzinne przeznaczono 819 405 tys. zł, na zasiłki pielęgnacyjne 429 363 tys. zł oraz na dodatki do zasiłków rodzinnych 246 001 tys. zł.

2. Pobór składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych

Łączne wpływy na wyodrębniony, scentralizowany rachunek bankowy funduszy wyniosły w 2004 r. 6 148 288 tys. zł. Wpływy na Fundusz Pracy wyniosły 5 914 664 tys. zł, a na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych – 233 624 tys. zł.

Z zebranych składek potrąceniu podlegały należności Zakładu z tytułu kosztów poboru i dochodzenia tych składek w wysokości 0,5 % środków przekazanych funduszom.

W 2004 r. na rachunek Funduszu Pracy przekazano kwotę 5 884 353 tys. zł, natomiast kwotę 231 446 tys. zł przekazano do Krajowego Biura Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

3. Pobór składek na ubezpieczenie zdrowotne

W 2004 r. wpływy na wyodrębniony, scentralizowany rachunek bankowy służący do wpłat składek na ubezpieczenie zdrowotne wyniosły 28 558 309 tys. zł.

Z zebranych kwot potrąceniu podlegały należności Zakładu z tytułu kosztów poboru i dochodzenia składek w wysokości 0,25% zidentyfikowanych składek. Wpływy Zakładu z tego tytułu wyniosły 53 013 tys. zł.

Po uwzględnieniu kwoty pozostałej na rachunku bankowym na 31 grudnia 2003 r. w wysokości 139 818 tys. zł oraz obowiązujących terminów przekazywania składek z rachunku ubezpieczenia zdrowotnego w 2004 r. do Narodowego Funduszu Zdrowia przekazano kwotę 28 497 621 tys. zł.

Na rachunku bankowym pozostała kwota 147 493 tys. zł, którą przekazano do NFZ zgodnie z obowiązującym trybem w styczniu 2005 r.

4. Przekazywanie składek do otwartych funduszy emerytalnych

W 2004 r. Zakład dokonał przypisu składek na otwarte fundusze emerytalne w wysokości 10 612 950 tys. zł oraz naliczył odsetki za opóźnienie w przekazaniu składek w wysokości 1 995 tys. zł.

Po potrąceniu należnych kosztów poboru i dochodzenia składek w wysokości 89 440 tys. zł Zakład przekazał w 2004 r. do otwartych funduszy emerytalnych kwotę 10 525 505 tys. zł.

Z kwoty składek w wysokości 10 612 950 tys. zł za 2004 r. przekazano składki w wysokości 10 159 111 tys. zł. Pozostała kwota w wysokości 453 839 tys. zł stanowi składki za lata ubiegłe.

Na dzień 31 grudnia 2004 r. oszacowane zaległości z tytułu nieprzekazanych składek do OFE wyniosły 3 793 013 tys. zł, co oznacza spadek w stosunku do roku ubiegłego o 41,4 %.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o przejęciu przez Skarb Państwa zobowiązań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu nieprzekazanych składek do otwartych funduszy emerytalnych, zobowiązania z tytułu nieprzekazanych do OFE składek za lata 1999 – 2002 oraz należnych z tego tytułu odsetek przejął Skarb Państwa. Zobowiązania stały się długiem Skarbu Państwa i są regulowane w drodze przekazania otwartym funduszom emerytalnym obligacji skarbowych.

W 2004 r. w formie obligacji Skarbu Państwa przekazano składki na kwotę 606 553 tys. zł i odsetki na kwotę 200 999 tys. zł.

5. Podatek dochodowy od osób fizycznych

W 2004 r. Zakład potrącił świadczeniobiorcom zaliczki na podatek w kwocie 6 848 423 tys. zł i przekazał do urzędów skarbowych podatek za okres od grudnia 2003 r. do listopada 2004 r. w kwocie 6 783 184 tys. zł (w tym 544 505 tys. zł za grudzień 2003 r.). Zobowiązania wobec urzędów skarbowych z tytułu zaliczek na podatek pobrany w grudniu 2004 r. wyniosły 609 744 tys. zł i zostały uregulowane zgodnie z obowiązującymi przepisami – w styczniu 2005 r.

6. Świadczenia i zasiłki przedemerytalne

Kwota świadczenia przedemerytalnego wynosi 670 zł miesięcznie, z wyjątkiem świadczeń dla osób, których świadczenie nie może być wyższe niż ostatnio otrzymywana renta.

Na wypłatę świadczeń przedemerytalnych i zasiłków przedemerytalnych wydano 2 028 497 tys. zł. Wydatki na koszty obsługi świadczeń i zasiłków przedemerytalnych wyniosły 23 715 tys. zł, natomiast 2 004 782 tys. zł stanowiła kwota wydatków na wypłatę świadczeń i zasiłków przedemerytalnych. Na koniec grudnia 2004 r. wypłacono świadczenia przedemerytalne dla 312, 5 tys. osób oraz zasiłki przedemerytalne dla 270,6 tys. osób.

7. Przyznawanie i wypłata rent socjalnych

Renta socjalna wynosi 84% kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy określonej w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W 2004 r. do oddziałów ZUS wpłynęło łącznie 129,5 tys. wniosków w sprawach o rentę socjalną, w tym:

- 41,4 tys. wniosków pierwszorazowych,
- 88,1 tys. wniosków zamiennych.

W sprawach tych oddziały ZUS wydały łącznie 130,5 tys. decyzji, w tym:

- 42,8 tys. decyzji pierwszorazowych,
- 87,7 tys. decyzji zamiennych.

W 2004 r. oddziały ZUS wypłaciły 231, 6 tys. rent socjalnych. Od 1 marca 2004 r. renty te podlegały waloryzacji, która dokonywana była poprzez podwyższenie kwoty renty socjalnej w wysokości przysługującej w dniu 29 lutego 2004 r. do kwoty 472,57 zł.

W 2004 r. koszty z tytułu wypłat rent socjalnych wyniosły 1 397 157 tys. zł. Z tej kwoty wypłaty dokonane bezpośrednio w oddziałach ZUS wyniosły 1 323 063 tys. zł. Wydatki na koszty obsługi rent socjalnych wyniosły 28 845 tys. zł.

V. FUNKCJONOWANIE ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH JAKO INSTYTUCJI

1. Organizacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Struktura organizacyjna Centrali ZUS w 2004 r. nie uległa zmianie. W skład Centrali ZUS wchodziły 32 komórki organizacyjne, w tym: Gabinet Prezesa, Centralny Ośrodek Obliczeniowy, Centralny Ośrodek Szkoleniowy w Osuchowie, 5 biur oraz 24 departamenty. W celu zapewnienia jednolitości organizacyjnej w zakresie obsługi świadczeń realizowanych na podstawie umów międzynarodowych, w I Oddziale ZUS w Warszawie utworzono Centralne Biuro Obsługi Umów Międzynarodowych, któremu powierzono do realizacji zadania Departamentu Wypłat Świadczeń Zagranicznych.

Centrala Zakładu od 1 maja 2004 r. rozpoczęła pełnienie roli jednej z polskich instytucji łącznikowych (poza Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji), a oddziały ZUS pełnienie funkcji instytucji właściwych do załatwiania spraw na podstawie Rozporządzeń Rady EWG nr 1408/71 i nr 574/72 dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w zakresie ustalania właściwego ustawodawstwa, uprawnień do świadczeń pieniężnych z tytułu choroby i macierzyństwa, świadczeń emerytalno-rentowych oraz świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Od tej daty jednostki organizacyjne Zakładu bieżąco współpracują z kilkuset instytucjami zagranicznymi 24 państw członkowskich UE i 3 państw EOG przy załatwianiu spraw osób posiadających okresy ubezpieczenia przebyte w Polsce i w tych państwach.

Sieć terenowych jednostek organizacyjnych na dzień 31 grudnia 2004 r. stanowiło 51 oddziałów, 214 inspektoratów i 65 biur terenowych. Zlikwidowano Biuro Terenowe w Błoniu. Obsługę klientów prowadziło ponadto 31 punktów informacyjnych zorganizowanych na terenie działania 18 oddziałów ZUS.

W celu stworzenia warunków sprawniejszego działania terenowych jednostek organizacyjnych, efektywniejszego wykorzystania kadr oraz racjonalizacji kosztów, w 2004 r. została przygotowana reorganizacja sieci terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu. Prace nad reorganizacją zostały zakończone wydaniem zarządzenia nr 39 Prezesa ZUS z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie restrukturyzacji terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W 2004 r. przeprowadzona została restrukturyzacja systemu zasilania w części dotyczącej ośrodków przetwarzania danych. Podstawowym założeniem tego procesu było optymalne wykorzystanie możliwości linii technologicznych OCR. Liczba ośrodków przetwarzania danych z 32 na koniec 2003 r. zmalała na przestrzeni 2004 r. do 13. Zlikwidowano OPD w 19 oddziałach ZUS. Na koniec 2004 r. ośrodki przetwarzania danych działały w Oddziałach ZUS w: Białymstoku, Bydgoszczy, Chorzowie, Gdańsku, Krakowie, Lublinie, Olsztynie, Poznaniu, Rzeszowie Szczecinie, Tomaszowie Mazowieckim, Warszawie i Wrocławiu.

2. Sytuacja finansowa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)

Przychody jakie Zakład Ubezpieczeń Społecznych uzyskał w 2004 r. przedstawia poniższa tabela:

(w tys. zł)

Wyszczególnienie		2004 r.		2003 r.
		Wykonanie	Struktura	Wykonanie
A	PRZYCHODY	3 510 778	100,00%	2 408 534
<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
I	Odpis na działalność ZUS	2 843 897	81,01%	1 850 000
II	Przychody z tytułu wykonywania zadań zleconych Zakładowi	337 186	9,6%	303 552
III	Przychody ze sprzedaży produktów materiałów i towarów oraz zwrotu kosztów egzekucyjnych	63 639	1,81%	44 018
IV	Przychody finansowe	222 519	6,34%	170 182
V	Pozostałe przychody operacyjne	43 519	1,24%	40 751
VI	Zyski nadzwyczajne	18	0,00%	31

Koszty poniesione przez Zakład w 2004 roku wyniosły:

(w tys. zł)

Wyszczególnienie		2004 r.		2003 r.
		Wykonanie	Struktura	Wykonanie
B	KOSZTY	3 993 459	100,00%	3 617 249
<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
I	Koszty zasadniczej działalności operacyjnej	3 480 898	87,17 %	3 374 131
II	Koszty finansowe	466 629	11,68 %	177 674
III	Pozostałe koszty operacyjne	45 916	1,15 %	65 440
IV	Straty nadzwyczajne	16	0,00%	156

W 2004 r. ZUS odnotował nadwyżkę kosztów nad przychodami w wysokości 482 681 tys. zł. Na działalność inwestycyjną Zakład wydatkował w 2004 r. kwotę 195 943,3 tys. zł (w 2003 r. – 245 454,5 tys. zł) natomiast nakłady poniesiono w kwocie 217 128,7 tys. zł.

3. Zarządzanie zasobami ludzkimi

Według stanu na dzień 31 grudnia 2004 r. w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych zatrudnionych było 49 992 pracowników, w tym:

- Centrali - 1 320,
- oddziałach - 48 672.

W 2004 r. w porównaniu do 2003 r. wskaźnik wzrostu zatrudnienia zmniejszył się o 1,6 %. Wskaźnik ten maleje sukcesywnie od 2001 r.

W 2004 r. w Zakładzie zatrudniono 3 560 nowych pracowników, wśród których osoby z wyższym wykształceniem stanowiły 67,3%. W roku sprawozdawczym z Zakładu odeszło 2 539 pracowników.

Wykształcenie wyższe posiadało 19 157 osób, tj. 38,32%; w porównaniu do 2003 r. udział pracowników z wyższym wykształceniem zwiększył się o 3,8%. Wykształcenie średnie posiadały 29 194 osoby (tj. 58,4%), wykształcenie poniżej średniego – 1 641 osób (tj. 3,28%). Wzrost wskaźnika pracowników z wyższym wykształceniem był wynikiem prowadzonej przez Zakład polityki kadrowej, a także ogólnej sytuacji na rynku pracy.

W 2004 r. wskaźnik fluktuacji kadr wyniósł 5,17% (w porównaniu do 2003 r. wzrost o 0,7%).

W 2004 r. wdrożono w Zakładzie procedury i narzędzia zarządzania, które pozwalają na prowadzenie efektywnej polityki kadrowej, służą podnoszeniu motywacji pracowników i racjonalizacji kosztów oraz określają przejrzyste zasady awansowania, wynagradzania i oceniania wyników pracy:

- procedurę opracowywania Kart opisu stanowisk pracy,
- procedurę rekrutacji pracowników,
- procedurę adaptacji nowo zatrudnionych pracowników,
- Regulamin Systemu Okresowych Ocen Pracowników „Mentor”.

Pracownicy Zakładu podnosili swoje kwalifikacje zawodowe w różnych formach kształcenia pozaszkolnego, prowadzonego w ramach szkoleń centralnych, regionalnych, szkoleniach realizowanych przez inne instytucje. Pozaszkolnymi formami podnoszenia kwalifikacji objętych było 48 253 uczestników.

W 2004 r. skierowano 1 545 pracowników Zakładu na studia wyższe, spośród nich 248 osobom Zakład refundował czesne w kwocie 384 933 zł. Na studiach podyplomowych kształciło się 216 pracowników, spośród nich 108 osobom Zakład refundował czesne w kwocie 329 575 zł.

Działalnością socjalno-bytową w 2004 r. objęto 56 847 pracowników i byłych pracowników (emerytów i rencistów), tj. o 1 495 osób więcej niż w 2003 r. oraz 39 703 dzieci pracowników – 386 osób więcej niż w 2003 r.

Działalność ta obejmowała:

- wypoczynek urlopowy, z którego skorzystało 55 079 osób, tj. o 12 111 osób więcej niż w 2003 r.; kwota wydatkowana na jego dofinansowanie wyniosła 22 648,8 tys. zł i była wyższa w porównaniu do 2003 r. o 2 541, 1 tys. zł (12,6%),
- wypoczynek kolonijny i obozowy dzieci i młodzieży; kwota wydatkowana na dopłaty wyniosła 2 580, 4 tys. zł i w porównaniu do 2003 r. była niższa o 86 175 zł,
- działalność turystyczno-rekreacyjno-sportową; na jej dofinansowanie przeznaczono kwotę 2 558, 8 tys. zł,
- działalność kulturalną; wydatki na dopłaty do biletów na różnego rodzaju imprezy kulturalne wyniosły 1 101, 4 tys. zł i były wyższe w porównaniu do 2003 r. o 37 443 zł,
- pomoc finansową i rzeczową udzielaną pracownikom i byłym pracownikom, w związku ze zdarzeniem losowym lub trudną sytuacją materialną, życiową i rodzinną; udzielono 4 457 zapomóg, a kwota wydatkowana na ten cel wyniosła 2 953, 8 tys. zł,
- pomoc na cele mieszkaniowe; wydatkowano kwotę 30 224, 1 tys. zł, udzielając 5 884 pożyczki.

4. Zasoby materialne i działalność inwestycyjna

Oddziały oraz Centrala ZUS użytkują lokale o łącznej powierzchni netto 832,6 tys. m², w tym: 564,5 tys. m² powierzchni użytkowej, co w skali Zakładu daje średnią na 1 pracownika około 11,3 m² powierzchni użytkowej. W 7 oddziałach ZUS (13,7% ogólnej

liczby oddziałów) działalność prowadzona jest wyłącznie w obiektach będących własnością Zakładu (uwzględniając w tym współwłasność). Według stanu na 31 grudnia 2004 r. – 44 oddziały oraz Centrala Zakładu wynajmowały powierzchnię netto 55,7 tys. m², w tym 46,2 m² powierzchni użytkowej, co stanowi odpowiednio 6,7% powierzchni netto oraz 8,2% powierzchni użytkowej obiektów zajmowanych przez Zakład, w tym Centrala ZUS wynajmowała 1 967, 1 m² powierzchni użytkowej.

Miesięczny koszt najmu lokali przez Zakład wynosi około 1 269 tys. zł.

Zasoby sprzętu informatycznego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na dzień 31 grudnia 2004 r. obejmują:

- zespół komputera centralnego,
- serwery zarządzania IBM Netfinity – 436 szt.
- inne serwery, w tym serwery do obsługi baz danych i weryfikacji danych typu HP 9000 – 285 szt. w tym:
 - Serwery SUN – 55 szt.,
 - Serwery HP 9000 – 43 szt.,
 - Serwery Compaq ML370T01 - 38 szt.,
 - Serwery IBM x Server x Series 235 – 45 szt.,
 - Serwery PowerEdge 2600 – 100 szt.,
 - Serwery HP Server Superdome – 4 szt.,
- drukarki laserowe – 6 622 szt.,
- drukarki igłowe – 1 500 szt.,
- stacje robocze Siemens -20 426 szt.,
- mikrokomputery – 2 250 szt.,
- notebooki – 72 szt.,
- elementy aktywne i pasywne sieci LAN/WAN – 3 551 szt.,
- Terminale IBM oraz jednostki sterujące 3 650 szt.,
- Modemy 50 szt.

Park samochodowy Zakładu obejmuje:

- samochody osobowe – 101 szt.,
- samochody ciężarowo-osobowe – 133 szt.,
- samochody ciężarowe (6-osobowe) – 101 szt.,
- samochody ciężarowe ((3-osobowe) – 1 szt.

- samochody osobowe (9-osobowe) – 39 szt.,
- autobusy (12-osobowe) – 1 szt.,
- autobusy (16 osobowe) – 13 szt.,
- autobusy (powyżej 16 osób) – 5 szt.,
- samochody ciężarowe (do 6 ton) – 6 szt.

Zgodnie z uchwałą nr 163/2003 Zarządu ZUS - na rok 2004 przyjęto Plan rzeczowo-finansowy działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na łączną kwotę 391 000,0 tys. zł. Po dokonaniu wnikliwej analizy realizacji planu działalności ZUS w zakresie budowy i zakupów środków trwałych za 9 miesięcy 2004 r. i oceny możliwości wykorzystania środków finansowych do końca roku, wnioskowano o zmniejszenie środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań w 2004 r. o kwotę 93 000,0 tys. zł.

W związku z powyższym w dniu 19 października 2004 r. uchwałą nr 101/2004 Zarząd ZUS przyjął „Skorygowany plan rzeczowo-finansowy działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na 2004 r.” na łączną kwotę 298 000,0 tys. zł.

Wykonanie wyniosło do końca 2004 r. 218 843,0 tys. zł, co stanowi 73,5% zatwierdzonego planu.

Nakłady na realizację zadań inwestycyjnych w poszczególnych grupach zadań przedstawia poniższa tabela:

GRUPA ZADAŃ	Plan wg stanu Na 31.12.2004 r. (w tys. zł)	Realizacja planu w 2004 r (w tys. zł)	% wykonania planu (3:2)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
I. Zadania budowlane zmierzające do przyrostu powierzchni netto	62 045,5	51 877,4	83,6
II. Zadania budowlane zmierzające do przyrostu powierzchni netto	4 455,0	3 803,3	85,4
III. Zakupy niescentralizowane maszyn, urządzeń, środków transportowych i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych	14 426,1	13 131,6	91,0

IV. Zakupy scentralizowane maszyn, urządzeń, środków transportowych i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych /bez KSI/	10 597,5	7 384,9	69,7
V. Zakupy scentralizowane maszyn, urządzeń i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych dla KSI	<u>206 285,1</u>	<u>142 645,8</u>	<u>69,1</u>
w tym : - umowa z GRI	105 100,0	79 415,9	75,6
- oprogramowanie innych wytwórców /poza umową z GRI/	437,4	437,4	100,0
- sprzęt	83 959,7	62 727,2	74,7
- sprzęt i oprogramowanie związane z ochroną informacji	16 788,0	65,3	0,4
RAZEM	297 809,2	218 843,0	73,5
<i>rezerwa</i>	<i>190,8</i>		
OGÓLEM	298 000,0		

W I grupie – zadania budowlane zmierzające do zwiększenia powierzchni netto – realizowano 37 zadań (29 kontynuowanych i 8 nowych) na łączną kwotę 62 045, 5 tys. zł. Wydatki na realizację tych zadań wyniosły 51 877,4 tys. zł, (tj. 83,6 %) planowanych środków. Z planowanych do zakończenia w 2004 r. 10 zadań zakończono realizację 7 zadań, co dało efekt rzeczowy w postaci 13 711,9 m² przyrostu powierzchni netto

W II grupie – zadania budowlane niezmiernie zmierzające do przyrostu powierzchni netto – realizowano 35 zadań (w tym 7 kontynuowanych i 28 nowych) na łączną kwotę 4 455,0 tys. zł. Wydatki na realizację wyniosły 3 803,3 tys. zł, co stanowi 85,4% planowanych środków. Z planowanych do zakończenia w 2004 r. – 33 zadań zakończono 28.

W III grupie – zakupy realizowane były bezpośrednio przez jednostki organizacyjne Zakładu. Łącznie na zakupy zaplanowano 14 426,1 tys. zł. Wydatki na realizację tych zakupów wyniosły 13 131,6 tys. zł. Wykonanie planu w tej grupie zadań w ujęciu finansowym wyniosło 91,0 % planowanych środków, natomiast w ujęciu rzeczowym 99,2%. Z 243 zadań przyjętych do realizacji zakończono i rozliczono 241. W stosunku do planu pierwotnego liczba zadań zwiększyła się o 192, a środki na realizację zadań w tej grupie zostały zwiększone o 10 030,5 tys. zł. Tak znaczne zwiększenie środków spowodowane było przede wszystkim koniecznością pilnego zakupu dwóch procesorów dla oddziałów ZUS w Gdańsku i Warszawie.

W IV grupie - zakupy scentralizowane maszyn, urządzeń, środków transportowych i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych (bez KSI ZUS) – na zakupy zaplanowano 10 597,5 tys. zł. Wydatki na realizację zakupów w tej grupie wyniosły 7 384,9 tys. zł, co stanowi 69,7% planowanych środków. W ujęciu rzeczowym realizacja planu wyniosła 89,5%. Na 19 zadań planowanych do realizacji w 2004 r. zakończono i rozliczono – 17 zadań.

W V grupie – zakupy scentralizowane maszyn, urządzeń i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych dla Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS- na zakupy przewidziano 206 285,1 tys. zł. Wydatki na realizację wyniosły 142 645, 8 tys. zł, co stanowi 69,1% planowanych środków. Z 26 planowanych zadań – 13 zadań zakończono i rozliczono, zrealizowano częściowo 5 zadań wieloletnich dotyczących umowy z Generalnym Realizatorem Inwestycji, 8 zadań nie zrealizowano. Częściowa realizacja zadań dotycząca umowy z GRI wynika m.in. z niepełnej realizacji projektów KSI ZUS przewidywanych do realizacji na 2004 r. oraz niewykonanych instalacji sprzętu informatycznego.

5. Systemy informatyczne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Działania związane z wdrożeniem Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS koncentrowały się w następujących podstawowych obszarach:

- normatywno-organizacyjnym
- wykonywania umowy z Generalnym Realizatorem Inwestycji.

1) działania o charakterze normatywno- organizacyjnym:

- podpisano z Generalnym Realizatorem Inwestycji w dniu 9 września 2004 r. Aneks nr 11 do tekstu jednolitego z dnia 23 kwietnia 1998 r. *Umowy o zaprojektowanie i wykonanie Kompleksowego Systemu Informatycznego dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz przekazanie do eksploatacji oprogramowania użytkowego w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych*, zawartej w dniu 10 października 1997 r. w Warszawie, dotyczący realizacji szkoleń elektronicznych,
- w związku z koniecznością dostosowania KSI ZUS do zadań wynikających ze zmian przepisów prawnych, doświadczeń nabytych w trakcie eksploataowania systemu i nowych potrzeb zgłaszanych przez instytucje współpracujące – po przeprowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia publicznego – podpisano z Generalnym Realizatorem Inwestycji w dniu 26 października 2004 r. Umowę uzupełniającą nr 4 do *Umowy o zaprojektowanie*

i wykonanie Kompleksowego Systemu Informatycznego dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz przekazanie do eksploatacji oprogramowania użytkowego w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, zawartej w dniu 10 października 1997 r.,

- podpisano z Generalnym Realizatorem Inwestycji w dniu 30 marca 2004 r. (a następnie dwa aneksy: z dnia 1 czerwca 2004 r. oraz z dnia 1 lipca 2004 r.) oraz 29 grudnia 2004 r. Porozumienia dotyczące nieodpłatnego testowania oprogramowania komputerowego,
- wprowadzono zmiany w Regulaminie prowadzenia prac związanych z projektowaniem, wdrażaniem i eksploatacją Kompleksowego Systemu Informatycznego, dotyczące zasad wynagradzania pracowników biorących udział w pracach zespołów realizacyjnych,
- powołano Zespół do spraw optymalizacji procesów biznesowych w pionie dochodów,
- powołano Zespół do spraw optymalizacji procesów obsługi w pionie dochodów, który zakończył działalność Zespołu do spraw optymalizacji procesów biznesowych w pionie dochodów. Celem działania Zespołu jest wykonanie mapy procesów w pionie dochodów, opracowanie metod pomiaru efektywności procesów i sposobów monitorowania efektywności na poziomie Centrali i terenowych jednostek organizacyjnych ZUS oraz podniesienie efektywności i jakości procesów w pionie dochodów ZUS,

2) wykonywanie umowy z Generalnym Realizatorem Inwestycji

Realizując umowę z Generalnym Realizatorem Inwestycji wykonano 2 projekty konstrukcyjne, 55 projektów właściwości użytkowych modułów, 68 projektów testów akceptacyjnych modułów, przetestowano i odebrano 6 modułów w wersji bazowej oraz 60 wydań modułów w wersji eksploatacyjnej, w tym:

- w ramach realizacji umowy uzupełniającej nr 2 z dnia 18 czerwca 2003 r. zrealizowano 15 wydań modułów w wersji eksploatacyjnej,
- w ramach realizacji umowy uzupełniającej nr 3 z dnia 28 października 2003 r., zrealizowano 8 wydań modułów w wersji elektronicznej,
- w ramach umowy uzupełniającej nr 4 z dnia 26 października 2004 r. zrealizowano 27 wydań modułów w wersji elektronicznej,

3) inne działania związane z realizacją i funkcjonowaniem KSI ZUS

Utrzymywanie pełnej zdolności do realizacji zadań użytkowych systemu wymagało wprowadzenia zmian funkcjonalnych do niektórych eksploatowanych elementów architektury

KSI ZUS oraz podjęcia działań zmierzających do rozbudowy i modyfikacji systemu w ramach Umowy uzupełniającej nr 4 z dnia 26 października 2004 r. Potrzeba wprowadzenia zmian wynikała m.in. z: zmian legislacyjnych, wcześniejszych zapisów ustawowych, które dotychczas nie były w systemie uwzględnione, nowych potrzeb zgłaszanych przez instytucje współpracujące oraz z doświadczeń nabytych przez Zakład w trakcie eksploatacji oprogramowania. Uwzględnienie w systemie uzgodnionych zmian wymagało zmodyfikowania 30 różnych modułów przekazanych do eksploatacji oraz rozbudowy architektury KSI ZUS o trzy nowe moduły. W Umowie uzupełniającej nr 4 zostały uwzględnione zmiany funkcjonalne zgłoszone przez zespoły realizacyjne lub komórki organizacyjne Centrali ZUS w 2003 i 2004 r.

Zakres zmian został określony przez zespoły realizacyjne i zespoły specjalistów. W toku prac zespołów tworzone były dokumenty: *Wnioski o zmiany funkcjonalne w oprogramowaniu KSI ZUS* oraz *Protokoły konieczności wprowadzenia zmian funkcjonalnych w oprogramowaniu KSI ZUS*. Obsługa dokumentów była realizowana zgodnie z *Procedurą zgłaszania i uzgadniania zmian funkcjonalnych w oprogramowaniu użytkowym KSI ZUS z dnia 28 lutego 2002 r.*

Ponadto w ramach działań związanych z realizacją i funkcjonowaniem KSI ZUS:

- zrealizowano dwa projekty związane z rozbudową komputera centralnego IBM, tj. rozszerzono zasoby tego komputera, w związku z koniecznością zapewnienia przestrzeni dyskowej na potrzeby bieżącego przetwarzania w pierwszej połowie 2004 r. oraz przestrzeni do implementacji zmienionego sposobu powtórnego przetwarzania danych za okresy rozliczeniowe z lat 1999 – 2002,
- rozbudowano moc obliczeniową komputera centralnego, w związku z koniecznością zapewnienia możliwości efektywnej pracy aplikacji interakcyjnych oraz koniecznością przetwarzania na platformie MainFrame dokumentów ubezpieczeniowych za lata 1999 – 2001 w celu zaksięgowania składek na kontach,
- dokonano rozbudowy serwerów SUN zlokalizowanych w 52 terenowych jednostkach organizacyjnych ZUS w zakresie pamięci operacyjnej,
- zrealizowano dostawę 4 serwerów wieloprocesorowych wraz z macierzą dyskową użytkowanych w Centralnym Ośrodku Obliczeniowym w celu zapewnienia właściwego wolumenu zasobów dyskowych oraz mocy obliczeniowej w środowisku systemów otwartych UNIX. Najistotniejszym zadaniem realizowanym na tej platformie sprzętowej będzie wdrożenie i eksploatacja podsystemu sprawozdawczości i statystyki KSI,

- zrealizowano dostawę elementów aktywnych do sieci KSI ZUS w celu zapewnienia możliwości podłączenia do sieci nowych użytkowników oraz dodatkowego sprzętu komputerowego do przetwarzania danych w ramach rozwoju KSI ZUS,
- zakupiono licencje na oprogramowanie antywirusowe dla 21 000 stacji roboczych i 500 serwerów NT w celu zapewnienia pełnej ochrony antywirusowej dla wszystkich stacji roboczych i systemów Windows oraz zabezpieczenia informacji na nich przetwarzanych i przesyłanych w sieci komputerowej,
- zawarto kolejną umowę z Telekomunikacją Polską S.A. na świadczenie usług operatora sieci rozległej WAN KSI ZUS,
- w związku z rozwojem infrastruktury techniczno-systemowej (ITS) KSI ZUS oraz realizacją wniosków pokontrolnych NIK – przeprowadzono postępowanie i zawarto umowę na wykonanie audytu istniejącej infrastruktury techniczno-systemowej (IITS) KSI ZUS łącznie z dokumentem „Projekt koncepcyjny infrastruktury techniczno-systemowej KSI ZUS” (zakończenie tych prac planowane jest w maju 2005 r.),

4) funkcjonowanie pozostałych systemów informatycznych wspomagających wykonanie zadań

W 2004 r. kontynuowano realizację zadań związanych z utrzymaniem bieżącej eksploatacji systemów informatycznych ZUS (poza KSI), obsługujących sprawy dochodowo-zasiłkowe oraz wspomagających obszar ekonomiki Zakładu.

W obszarze eksploatacji systemów emerytalno-rentowych zostały wykonane m.in. następujące działania:

- w związku z upływem terminu ważności umowy zawartej z firmą Software AG na licencjonowane użytkowanie i serwis oprogramowania systemu baz danych ADABAS, wynegocjowano i zawarto nową umowę na serwis tego oprogramowania eksploatowanego w Regionalnych Ośrodkach Informatycznych w Warszawie i Gdańsku,
- zakupiono nowy procesor IBM mainframe o liczbie MSU 17 dla Regionalnego Ośrodka Obliczeniowego w Gdańsku.

Na koniec 2004 r. we wszystkich jednostkach organizacyjnych Zakładu eksploatowano łącznie około 11 250 terminali i 510 jednostek sterujących, przeznaczonych do obsługi systemów emerytalno-rentowych. Wszystkie oddziały i inspektoraty ZUS oraz 40 biur terenowych miały bezpośredni dostęp do ośrodków przetwarzania dla potrzeb związanych z eksploatacją systemów emerytalno-rentowych, poprzez ponad 500 dzierżawionych linii teletransmisyjnych.

W 2004 r. kontynuowano eksploatację systemów emerytalno-rentowych EMIR-SEKS/ADABAS we wszystkich oddziałach ZUS. Prowadzono obsługę konserwacji i modyfikacji emerytalno-rentowych systemów informatycznych, których celem było uwzględnienie zmian legislacyjnych w sferze emerytur i rent zgodnie z umowami TZ/250/61/2001 i TZ/250/62/2001 z dnia 3 grudnia 2001 r. W dniu 20 maja 2004 r. podpisano nowe umowy TZ/390/2003/2004 i TZ/390/140/2003/2004, na podstawie których prowadzona jest obsługa konserwacji i modyfikacji systemów emerytalno-rentowych.

Prowadzono także prace związane z koordynacją eksploatacji systemów w Ośrodkach Obliczeniowych ROI i ZETO, dotyczące programowania potrzeb finansowych oddziałów ZUS w zakresie eksploatacji systemów. W 2004 r. opracowano i wdrożono Porozumienie wykonawcze nr 1/2004 do Porozumienia z dnia 13 października 1989 r. dotyczące ujednolicenia stosowania nazewnictwa dla pozycji rozliczeniowych usług związanych z eksploatacją systemów emerytalno-rentowych oraz usprawnienia trybu rozliczeń tych usług.

W 2004 r. kontynuowano elektroniczną obsługę spisów emerytów i rencistów uprawnionych do nieodpłatnego nabycia świadectw rekompensacyjnych.

W zakresie obsługi systemów rent zagranicznych i dewizowych kontynuowano prace dotyczące modyfikacji programów SIKOS oraz konserwacji tego systemu w zakresie obsługi rent zagranicznych płatnych w kraju i zagranicą. Prowadzono prace dotyczące utworzenia aplikacji służącej do obsługi w Jednostkach Realizacji Umów Międzynarodowych formularzy unijnych z serii E200Pl.

6. Działania kontrolne

W ramach **kontroli płatników składek** – w 2004 r. podjęto ogółem 82 619 zadań kontrolnych, z tego 71 921 w trybie kontroli oraz 10 698 – w trybie postępowań wyjaśniających.

W trybie kontroli wykonano:

- 37 374 kontrole planowe,
- 34 028 kontroli doraźnych,
- 519 kontroli problemowych koordynowanych przez Centralę Zakładu.

Nieprawidłowości ujawniono w 48 276 kontrolach płatników składek, w tym wynik finansowy w 15 456 kontrolach. W 2004 r. odnotowano wzrost liczby kontroli zakończonych wynikiem finansowym o 52, 8 % w stosunku do 2003 r. oraz wzrost kwot ustalonych ogółem nieprawidłowości – o 2 505, 7 tys. zł. Wśród kontroli, w których ustalono wynik finansowy, najwyższy odsetek, tj. 87,5% stanowiły kontrole planowe.

Na tle ustaleń kontroli - w 2004 r. sporządzono ogółem 2 848 wniosków, zawiadomień i informacji, które skierowano m.in. do sądów, policji w sprawach o wykroczenia, do prokuratury, Państwowej Inspekcji Pracy, Urzędu Kontroli Skarbowej, do Urzędów Skarbowych i Urzędów Pracy.

W ramach kontroli działalności własnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Departament Rewizji Wewnętrznej przeprowadził w 2004 r. 35 kontroli, w tym:

- 11 kontroli kompleksowych,
- 4 kontrole rozpoznawcze,
- 5 kontroli problemowych oraz 4 kontrole problemowe koordynowane,
- 7 kontroli sprawdzających,
- 4 kontrole doraźne.

W ramach kontroli kompleksowych przeprowadzonych w 11 oddziałach ZUS poddano kontroli całokształt działalności oddziałów, z wyłączeniem spraw dotyczących orzecznictwa lekarskiego.

W ramach kontroli problemowych, przeprowadzonych w oddziałach Zakładu, skontrolowano:

- prawidłowość postępowania terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu w zakresie umarzania oraz odpisywania przedawnionych należności z tytułu składek, z wyłączeniem umorzeń należności podlegających restrukturyzacji na mocy odrębnych ustaw, w okresie 1999 r. – I kwartał 2004 r.,
- przestrzeganie przepisów aktów prawa zewnętrznego, aktów kierownictwa wewnętrznego oraz prawidłowość realizacji wprowadzonych procedur dotyczących ochrony zasobów informacyjnych, obejmujących zapewnienie poufności, integralności i dostępności zasobów informacyjnych,
- prawidłowość wykorzystania informatycznych zasobów techniczno-systemowych oraz realizację przyjętych zasad ich rozbudowy (ewidencjonowania, rozdysponowywania, wykorzystania, rozbudowy i likwidacji sprzętu informatycznego i oprogramowania oraz obiegu informacji i dokumentów z tym związanych),

- przestrzeganie przyjętych planów budowy i wdrożenia Kompleksowego Systemu Informatycznego,
- przestrzeganie przyjętych zasad i procedur testowania i wdrażania nowego oprogramowania oraz nowych wersji eksploatowanego oprogramowania.

W ramach zaplanowanych na 2004 r. kontroli problemowych przeprowadzono 4 kontrole koordynowane przez Departament Rewizji Wewnętrznej, zrealizowane przez wydziały kontroli wewnętrznej oddziałów ZUS.

W toku tych kontroli badano:

- przestrzeganie obowiązujących procedur dotyczących kierowania pracownikami ZUS na studia wyższe i podyplomowe oraz prawidłowość zawierania z tymi pracownikami umów w sprawie przyznawania im z tego tytułu świadczeń,
- prowadzenie spraw z zakresu odwołań od decyzji ZUS pod kątem terminowości ich załatwiania,
- prawidłowość postępowania w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania świadczeń emerytalno-rentowych w latach 2003 – 2004,
- przestrzeganie przyjętych zasad i procedur przemieszczenia infrastruktury techniczno-systemowej OPD.

Służby kontroli wewnętrznej oddziałów ZUS przeprowadziły w 2004 r. łącznie 1 950 kontroli w komórkach organizacyjnych oddziałów i inspektoratów (o 87 więcej niż w 2003 r.), w tym: 478 w komórkach realizacji dochodów, 462 w pionie świadczeń emerytalno-rentowych, 238 w pionie zasiłków, 772 w pozostałych komórkach organizacyjnych.

Z ogólnej liczby przeprowadzonych kontroli 60,8 % stanowiły kontrole wynikowe. Łączny wynik finansowy kontroli wyniósł 24 210, 3 tys. zł.

Zgodnie z **planem audytu wewnętrznego** na 2004 r. przeprowadzono w czterech komórkach organizacyjnych Centrali ZUS oraz we wszystkich jednostkach organizacyjnych Zakładu łącznie 6 zadań audytowych, w tym pięć zadań wykonano w ramach planu audytu, natomiast jedno zadanie zostało zlecone przez Prezesa Zakładu i dotyczyło 5% wydatków oddziałów ZUS.

Zrealizowane zadania wytypowane w oparciu o analizę ryzyka dotyczyły następujących tematów:

- 1) planowania i realizacji przez Zakład zadań w zakresie kontroli płatników składek; celem zadania była niezależna ocena procesów, systemu kontroli oraz funkcjonujących w Zakładzie procedur związanych z realizacją w latach 2002 – 2003 zadań w zakresie planowania i przeprowadzania kontroli płatników składek,
- 2) prawidłowości funkcjonowania obsługi prawnej w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych; celem zadania była ocena funkcjonowania obsługi prawnej pod kątem jej organizacji oraz prawidłowości stosowania procedur w tym zakresie,
- 3) organizacji i funkcjonowania orzecznictwa lekarskiego w Zakładzie; celem zadania audytowego była niezależna ocena funkcjonowania orzecznictwa lekarskiego pod kątem istniejącego systemu kontroli oraz obowiązujących w tym zakresie procedur,
- 4) ochrona informacji w Zakładzie; celem zadania było zbadanie stopnia wdrożenia i przestrzegania przepisów dotyczących ochrony informacji,
- 5) funkcjonowania Centralnego Rejestru płatników składek i wdrażanie prac związanych z funkcjonowaniem konta płatnika składek; celem badania była obiektywna ocena systemu kontroli oraz obowiązujących w Zakładzie procedur w tym zakresie.

W trakcie zadań audytowych, audytorzy wewnętrzni przedstawili 376 uwag i wniosków w sprawie usunięcia stwierdzonych uchybień. Efektem wdrożenia tych wniosków było m.in. dokonanie aktualizacji istniejących procedur oraz wprowadzenie nowych, m.in. w zakresie polityki bezpieczeństwa związanego z przetwarzaniem danych osobowych, szacowania rezerw związanych z prowadzeniem postępowań sądowych, poprawa wykorzystania zasobów kadrowych, finansowych i rzeczowych.

W 2004 r. przeprowadzono również czynności sprawdzające n.t. działalności Zakładu w zakresie budowy, modernizacji i remontów środków trwałych w latach 2002 – 2003 w 9 oddziałach, spośród 11 audytowanych w 2003 r. Stwierdzono, że wdrożono większość sformułowanych uwag i wniosków, co wpłynęło na usprawnienie systemu kontroli wewnętrznej w badanym zakresie.

Po zakończeniu każdego z zadań audytowych sporządzano zbiorcze informacje dla członków Zarządu ZUS oraz komórek organizacyjnych Centrali Zakładu. Sprawozdania dokumentujące najważniejsze ustalenia zawierały rekomendacje sformułowane w celu usprawnienia badanych procesów.

Działalność w zakresie ochrony danych osobowych i informacji niejawnych w 2004 r.

skupiona była na realizacji zadań w następujących podstawowych obszarach:

- 1) normatywnym,
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa informacji przetwarzanych w systemach informatycznych,
- 3) zapewnienia bezpieczeństwa informacji gromadzonych, przetwarzanych, przesyłanych i wydawanych w KSI ZUS,
- 4) zapewnienia ochrony fizycznej.

W zakresie przedsięwzięć normatywnych opracowano:

- „Instrukcję zarządzania systemami informatycznymi (teleinformatycznymi) służącymi do przetwarzania danych osobowych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych”, wprowadzoną zarządzeniem nr 8 Prezesa ZUS z dnia 16 marca 2004 r.,
- zarządzenie nr 16 Prezesa ZUS z dnia 26 kwietnia 2004 r. zmieniające zarządzenie wewnętrzne w sprawie wprowadzenia regulacji wewnętrznych o ochronie informacji niejawnych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych,
- zarządzenie nr 18 Prezesa ZUS z dnia 30 kwietnia 2004 r. w sprawie wprowadzenia zasad postępowania z dokumentacją niearchiwalną, dla której nie znaleziono klasyfikacji w Rzeczowym Wykazie Akt w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych,
- zarządzenie nr 40 Prezesa ZUS z dnia 16 grudnia 2004 r. w sprawie wprowadzenia dokumentacji polityki bezpieczeństwa systemów informatycznych służących do przetwarzania danych osobowych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych
- procedurę nr 16/2004/NO z dnia 4 lutego 2004 r. zarządzania uprawnieniami użytkowników systemów informatycznych funkcjonujących w Zakładzie równoległe do KSI ZUS,
- procedurę nr 17/2004/NO z dnia 22 kwietnia 2004 r. zarządzania uprawnieniami użytkowników KSI w Centrali Zakładu,
- nową wersję procedury nr 6/2004/NO z dnia 19 lutego 2004 r. postępowania z dokumentami niejawnymi wytworzonymi w procesach elektronicznego przetwarzania danych oraz przechowywania niejawnych kopii bezpieczeństwa w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych,
- nową wersję procedury nr 13/2004/NO z dnia 23 lipca 2004 r. zarządzania uprawnieniami użytkowników zasobów dostępnych na platformach systemowych w Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W zakresie przedsięwzięć dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa informacji przetwarzanych w systemach informatycznych, dokonano:

- analizy bezpieczeństwa KSI ZUS oraz opracowano następujące dokumenty: „Audyt bezpieczeństwa KSI ZUS”, „Polityka bezpieczeństwa KSI ZUS”,
- analizy bezpieczeństwa systemu informatycznego Płace i Kadry – PIK oraz opracowano dokumenty: „ Audyt bezpieczeństwa systemu informatycznego Płace i Kadry – PIK w Centrali ZUS”, „Polityka bezpieczeństwa systemu informatycznego Płace i Kadry – PIK w Centrali ZUS”,
- analizy bezpieczeństwa systemu informatycznego nadzoru i analiz kontrolowanych spraw orzecznictwa lekarskiego AKON oraz opracowano dokumenty: „Audyt bezpieczeństwa systemu informatycznego nadzoru i analiz kontrolowanych spraw orzecznictwa lekarskiego AKON” i „Polityka bezpieczeństwa systemu informatycznego nadzoru i analiz kontrolowanych spraw orzecznictwa lekarskiego AKON”,
- analizy bezpieczeństwa systemu informatycznego Kompleksowa Obsługa Świadczeń KOS oraz opracowano dokumenty: „Audyt bezpieczeństwa systemu informatycznego KOS”, „Polityka bezpieczeństwa systemu informatycznego KOS”.
- W zakresie przedsięwzięć dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa informacji gromadzonych, przetwarzanych, przesyłanych i wydawanych w KSI ZUS:
- eksploatowano KSRB, który obejmuje ponad 34 500 pracowników Zakładu. W 2004 r. dokonano personalizacji 6 170 kart elektronicznych dla użytkowników KSI ZUS z Centrali i oddziałów ZUS,
- przeprowadzono testy penetracyjne styku sieci teleinformatycznej ZUS z Internetem.

W zakresie przedsięwzięć dotyczących zapewnienia ochrony fizycznej:

- prowadzono bieżącą eksploatację zainstalowanego w budynku technologicznym pilotażowego systemu kontroli dostępu SIPOINT,
- wydano pracownikom Centrali Zakładu 300 identyfikatorów oraz 64 identyfikatory pracownikom PROKOM,
- zaopiniowano 23 wnioski inwestycyjne oddziałów ZUS dotyczące zakupu środków technicznych wspomagających ochronę fizyczną.

W zakresie zadań wynikających z przepisów o ochronie informacji niejawnych w 2004 r. kontynuowano – pod kierunkiem Pełnomocnika Prezesa ZUS do spraw Ochrony Informacji Niejawnych – proces postępowań sprawdzających, obejmując nim osoby zatrudnione

w Zakładzie oraz osoby zatrudnione w firmach realizujących zadania na rzecz Zakładu, które w trakcie wykonywania swej pracy mogą mieć dostęp do informacji niejawnych. W 2004 r. przeprowadzono 762 postępowania sprawdzające pracowników Zakładu.

W zakresie udostępniania danych z zasobów informacyjnych Zakładu rozpatrzono w 2004 r. wystąpienia ponad 3 500 podmiotów z zewnątrz Zakładu.

7. Badania i analizy statystyczne

W ramach prowadzonej w 2004 r. bieżącej sprawozdawczości statystycznej, zawierającej informacje o ubezpieczeniach społecznych i działalności Zakładu, zapewniano ciągłość informacji, opracowując w formie periodycznych publikacji biuletynu statystyczne o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczeń społecznych oraz informacje o realizacji zadań przez oddziały ZUS.

W oparciu o dane ankietowe i dane uzyskane z eksploatowanych systemów informatycznych w 2004 r. przeprowadzono następujące badania:

- przyczyny powstawania niezdolności do pracy na podstawie orzeczeń wydanych przez lekarzy orzeczników ZUS w 2004 r.,
- renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowane wypadkami przy pracy, w drodze do pracy i z pracy oraz chorobami zawodowymi przyznane w 2004 r.,
- badanie osób poddanych rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS w 2003 r.,
- orzeczenia ustalające procentowy uszczerbek na zdrowiu wydane w 2004 r.,
- struktura emerytów i rencistów według wysokości świadczeń w marcu 2004 r.

W obszarze prognoz i analiz aktuarialnych opracowano kolejną wersję modelu prognostycznego. Na jego podstawie opracowano 5-letnią prognozę sytuacji finansowej FUS na lata 2006 – 2010.

W celu prowadzenia szczegółowych analiz i prac prognostycznych utworzono statystyczną bazę danych o emerytach i rencistach, którym Zakład wypłacał świadczenia.

W 2004 r. wydany został kolejny „Rocznik statystyczny ubezpieczeń społecznych - system pozarolniczy” obejmujący lata 1999 – 2002.

8. Popularyzacja wiedzy z zakresu ubezpieczeń społecznych

W ramach popularyzacji wiedzy o ubezpieczeniach społecznych przygotowywano dla mediów publikacje prasowe, okresowe komunikaty dotyczące waloryzacji emerytur i rent, zmiany wysokości niektórych zasiłków z ubezpieczenia społecznego, zmiany wysokości składek oraz innych zagadnień z zakresu ubezpieczeń społecznych, konferencje prasowe, audycje radiowe i telewizyjne.

W 2004 r. kontynuowana była (rozpoczęta w 2003 r.) akcja informowania ubezpieczonych o składkach na ubezpieczenie emerytalne zapisanych na ich indywidualnych kontach – pn. „Moja składka w ZUS”. Akcji tej towarzyszyła kampania medialna z udziałem ponad 320 przedstawicieli mediów ogólnopolskich i lokalnych.

W 2004 r. wyemitowano 24 programy telewizyjne „Kiosk przy Wspólnej”, skierowane przede wszystkim do emerytów, rencistów i ubezpieczonych oraz 24 programy „ZUS radzi” – dla płatników składek, w tym 7 programów poświęconych zagadnieniom „unijnym”.

W ramach działalności wydawniczej opublikowano 52 pozycje nieperiodyczne o łącznym nakładzie 1 253 635 egzemplarzy oraz 6 periodyków o łącznym nakładzie 87 450 egzemplarzy.

W 2004 r. wydawano następujące pozycje periodyczne:

- kwartalnik „Biuletyn Informacyjny ZUS”, zawierający podstawowe akty prawne, informacje i komunikaty, wyjaśnienia merytorycznych komórek Zakładu, aktualne wysokości świadczeń, składek oraz wykaz adresów oddziałów ZUS. Wydano 4 numery kwartalnika,
- miesięcznik „Ubezpieczenia społeczne” publikujący materiały związane z tematyką ubezpieczeniową. Wydano 11 numerów miesięcznika, w tym 1 numer łączony,
- miesięcznik „Z życia ZUS” przeznaczony dla pracowników Zakładu. Na łamach miesięcznika prezentowano zagadnienia dotyczące zmian w przepisach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz informacje o bieżącej pracy Zakładu, zamieszczając relacje z porad konferencji i szkoleń. Wydano 11 numerów miesięcznika, w tym 1 numer łączony poświęcony 70-leciu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W roku sprawozdawczym wiedzę o ubezpieczeniach społecznych popularyzowano w serwisach internetowych Zakładu. Podstawowy serwis <http://www.zus.pl> systematycznie aktualizowano i wzbogacano o nowe informacje, zamieszczając m.in. nowy blok

„Zabezpieczenie społeczne w Unii Europejskiej”, w którym znalazły się informacje dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w zakresie ubezpieczeń i składek, emerytur i rent, świadczeń pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa, postępowania orzeczniczo-lekarskiego w Zakładzie. Zamieszczono również szczegółowe informacje nt. przejętych przez Zakład świadczeń przedemerytalnych.

Serwis przeznaczony dla płatników składek <http://www.zus.pl> prezentował informacje o elektronicznej wymianie dokumentów ubezpieczeniowych między płatnikami składek a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, a także umożliwiał pobranie z sieci Internet aktualnych wersji programów „Płatnik” i „Płatnik – Przekaz Elektroniczny”.

W 2004 r. podjęto prace zmierzające do zastąpienia tego serwisu (od stycznia 2005 r.) nowym serwisem e-Inspektorat <http://e-inspektorat.zus.pl>, którego celem będzie ułatwienie płatnikom składek, a w dalszej kolejności ubezpieczonym, świadczeniobiorcom dostępu do rzetelnej i aktualnej informacji.

Serwis moja składka w ZUS <http://mojaskladka.zus.pl> przeznaczony jest dla ubezpieczonych urodzonych po 30 grudnia 1948 r. Znajdują się w nim informacje na temat składek na ubezpieczenie emerytalne zapisanych na kontach ubezpieczonych za kolejne lata.

Utworzony w połowie 2004 r. Biuletyn Informacji Publicznej <http://zus.pl/bip> był systematycznie uzupełniany. Opublikowano m.in. opracowane przez Zakład bilanse oraz rachunki zysków i strat ZUS, FUS, FRD.

Serwis informacyjny <http://www.zus.pl/wap> – przeznaczony dla użytkowników telefonów komórkowych wyposażonych w przeglądarkę WAP – zawierał m.in. informacje o wysokościach i terminach opłacania składek oraz informacje o bieżącej działalności Zakładu.

W 2004 r. systematycznie wzrastała liczba stałych użytkowników serwisów - zanotowano ponad 1 mln „odwiedzin” serwerów.

9. Współpraca międzynarodowa

W 2004 r. główne kierunki współpracy międzynarodowej Zakładu dotyczyły:

- kontaktów i współpracy z Międzynarodowym Stowarzyszeniem Zabezpieczenia Społecznego oraz Europejską Platformą Zabezpieczenia Socjalnego,
- współpracy z innymi organizacjami międzynarodowymi w zakresie funkcjonowania systemów zabezpieczenia społecznego,

- dwustronnych kontaktów z instytucjami ubezpieczeniowymi – w zakresie realizacji, negocjacji bądź renegocjacji umów i porozumień o zabezpieczeniu społecznym oraz realizacji rozporządzeń wspólnotowych,
- kontaktów o charakterze seminaryjno-konsultacyjnym w zakresie doświadczeń realizacji podjętych reform systemu zabezpieczenia społecznego.

W ramach uczestnictwa w realizacji polsko-hiszpańskiej Umowy Twinningowej Phare 2002 Consensus IV dotyczącej przygotowania polskiego uczestnictwa w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, przedstawiciel Zakładu brał czynny udział w pracach dotyczących realizacji umowy, w pracach Komitetu Sterującego, sprawującego nadzór nad prawidłowym przebiegiem i realizacją postanowień umowy oraz w licznych seminariach organizowanych w ramach projektu.

Zakład reprezentowany był na zorganizowanym przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Zabezpieczenia Społecznego, Europejskim Spotkaniu Regionalnym nt. migracji i ochrony socjalnej oraz uczestniczył w posiedzeniach Biura tego Stowarzyszenia.

We wrześniu 2004 r. odbyło się 8 Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego w Beijing (Chiny), na którym dokonano wyboru nowych władz Stowarzyszenia. Prezes Zakładu Pani Aleksandra Wiktorow została kolejny raz wybrana na nową kadencję, jako członek Biura tej organizacji.

W czerwcu 2004 r. Zakład we współpracy z Międzynarodowym Stowarzyszeniem Zabezpieczenia Społecznego i Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego był organizatorem międzynarodowej konferencji nt. zmian w strukturze i organizacji administracji zabezpieczenia społecznego. W konferencji wzięli udział przedstawiciele instytucji zabezpieczenia społecznego z 63 krajów oraz przedstawiciele ISSA.

Delegacja Zakładu uczestniczyła w dorocznej XIII Konferencji Instytucji Zabezpieczenia Społecznego Krajów Bałtyckich w Pärnu (Estonia) nt. wpływu świadczeń z ubezpieczeń społecznych na wynagrodzenia z pracy.

Dwustronne kontakty z zagranicznymi instytucjami zabezpieczenia społecznego dotyczyły głównie realizacji międzynarodowych umów i porozumień dotyczących zabezpieczenia społecznego oraz rozporządzeń wspólnotowych. Bezpośrednie kontakty w formie spotkań dotyczyły: Belgii, Bułgarii, Francji, Litwy, Niemiec i Węgier. Na podstawie dwustronnego porozumienia o współpracy polsko-litewskiej odbyły się konsultacje nt. przyznawania świadczeń emerytalno-rentowych osobom niepełnosprawnym, a także spotkania mające na celu wymianę doświadczeń pomiędzy instytucjami. W ramach współpracy polsko-węgierskiej odbyły się konsultacje dotyczące zmian w systemie zabezpieczenia społecznego, jak również

wyzwań i skutków rozszerzenia Unii Europejskiej. Kontakty ze stroną niemiecką obejmowały szereg spotkań w ramach Polsko-Niemieckich Dni Poradnictwa Ubezpieczeniowego w Norymberdze i Toruniu oraz Dni Poradnictwa Przygranicznego nt. ubezpieczenia emerytalno-rentowego w Zgorzelcu, Słubicach i Frankfurcie. Ponadto odbyły się spotkania w ramach polsko-niemieckich grup konsultacyjnych w zakresie: finansów i rachunkowości w Berlinie, public relations w Gdańsku, organizacji i zarządzania w Berlinie oraz IT spotkania w Berlinie i Warszawie.

W 2004 r. w ramach współpracy międzynarodowej w Zakładzie przyjęte zostały m.in. delegacje zagraniczne z Chińskiej Republiki Ludowej, Japonii, Kazachstanu, Korei Południowej i Tajlandii.

*Opracowano w Gabinetzie Prezesa
na podstawie materiałów komórek organizacyjnych Centrali Zakładu*